34 kop.

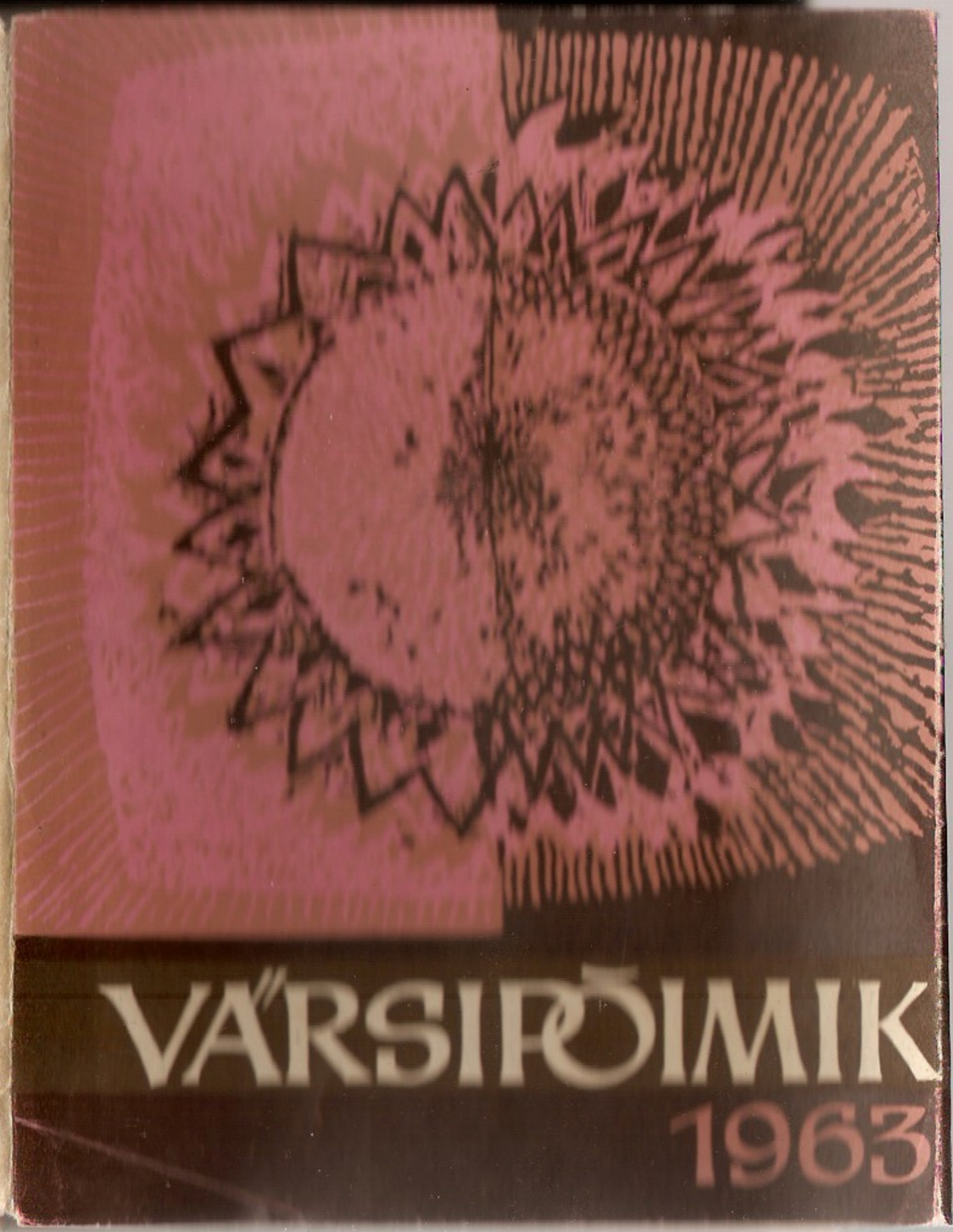

VÄRSIROIMIK

1963

Värsipõimik

1963

VALIK
VENE
LUULETAJATE
VÄRSSE

KOOSTANUD
ERNI HIIR

1965
KIRJASTUS «EESTI RAAMAT»
TALLINN

V
V 96

Koostanud *Erni Hiir*

Kunstiliselt kujundanud
H. Viires

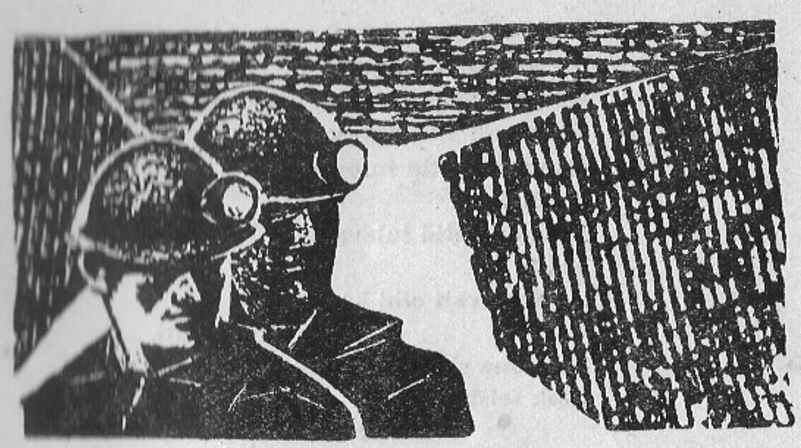

Juri Adrianov

KOMMUNISTID TULEVAD

Mööda Sheffieldi kivisöekaevandust,
vene poisid, me käisime.
Käik
all pimedas kajahtas vaevatult
ja helkis pigine läik.
Nagu Dante
söepõrgusse sööstsime
oma lampidevilguga.

Meid allilma-asukad vaatasid ööst
surmväsinud pilguga.
Keegi sosinal hüüdma seal hakkas —
siis sõnad kuuldavaks said:
«Kommunistid tulevad!
Vakka!
Kommunistid tulevad!
Vait!»
. . . Ning vait olid kaevurid
kuulekalt.
Üht sõna ei sealt, ei siit.
Kõik seisid nad
lukkus huultega.
Pilk vaid helkis kui antratsiit.
Kiiver kulmudel, seistes
ja piiludes tulijaid,
ärevalt sosistas meister:
«Kommunistid tulevad!
Vait!»
Nagu mask
oli kleepuvakihine
kuumus me näol ja suul.
Meister edasi vihises
justkui piljardikuul
ja seisatas varjude kõrval
ja kimedalt pahandas.
Nii toppis kord madruste kõrvad
Odysseus vahaga . . .
Oh orjalik vakkaolek!
Oh vägevad nõrgad käed!
Et meie seks jõuks kord oleks,
millest murduvad vaikimisjäädi!

Et, kui vaenlaste vaen ei lakka —
Aeg, sa hüüaksid sedamaid:
«Kommunistid tulevad!
Vakka!
Kommunistid tulevad!
Vait!»

Anatoli Akviljev

TE OTSIGE RASKETEL TEEDEL

Te otsige
rasketel teedel,
kus mõtete keeristorm möllab,
sealt sosinat praegu ei kosta,
vaid võitlus käib äge
ideedel, —
ja riivab seal vahedaid tiibu
nii rutakas-rahutu heli,
et süda sest verega täitub
kui tuulega
kihutav puri . . .
Sest muidu
ei südamest kisu, —
kui roostetand tupe seest mõõka —
te võimukalt välkuvat sõna,
kui vajadus
selleks on
ülim!

Andrei Aldan-Semjonov

* * *

Laiad lõikeheinalised
rabad,
stepilagendik,
mis tuhkjas näib . . .
Maa,
mis hingab jõuliselt ja vabalt,
lapseeast ta mulle armsaks jäi.
Mööda männimetsi astun hilju,
läbin niite,
aedu lõikuskuul.
Nagu punaseid planeete, vilju
okstelt langetavad õunapuud.

Tänumeel on nagu laul mu hinges,
tundes jalge all sind, mullapind.
Ah, mu maa, sa vankumatu, kindel,
ükski hirm ei vaeva iial sind!

Enam põletatud
ega paljas,
enam kodutu
sa pole eal!
Kuidas siis sel maal, mis higihaljas,
mitte taevasteni tõsta pead!

Kuis siis mitte? Ta mus süütab tule.
Ma ei ole kollanokk, et teen
kiidusõnu ühiselamule,
voodile, moenukule, kes peen.

Rännanud ma olen igas paigas,
uitnud mööda steppe, põlluteid,
käinud lättesängidel
ja taigas —
vaenlasele ma ei reeda neid!

Reeta ainsat ridagi on häbi.
Enda mured mattes sootumaks,
armastuse kandsin hädast läbi,
nagu tulest
päästetakse
laps!

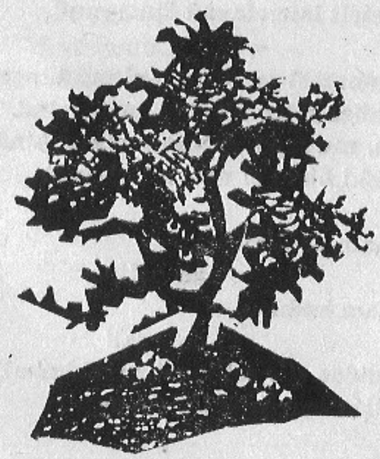

OLIN MA URAALIS . . .

Olin ma Uraalis . . .
Hiigelputki
nägin männikute vaikuses.
Nägin peegeldumas metsatukki
ühes pilvedega järvevees.
Puudutasin malahhiidirahne,
peos mul olid
jaspis
ja tsirkoon,
ojas janu kustutasin ahnelt,
näol mul mängles eha kuldne toon.
Sama, mis Nevjanski tiigil kumas,
mida tolm ja suits
seal lämmatas . . .

Miks mind kiusab küll see nukrus rumal,
mida, mida
ihaldan ma taas?
Endalegi seda panen pahaks —
ei mu sõnad leegitsema löö,
kui ma laulus ülistada tahaks
malmivalumeistri täpset tööd,
kiita neid, kes terast sulatavad,

neid, kelt vääriskivi läike saab,
sind, sa sinav,
mehine
ja aval,
higine ja unistav Uraal!

Minu laule
tiivad siis ei kanna,
kui ma huigun justkui laanenäär
sinu öist, kus köevad taevarannad,
sinu higist,
väärtustest, mis annad.
Kuidas kiita sind?
Kuis poleks väär?
Mõne värvitu ja puise reaga,
tinistades balalaikal viit?

Ma ei taha sinust
ainult teada —
muljeid viima ma ei tulnud siit!
Minu jutt
uraallast
üksnes tüütab,
kui mu riimil, lausel puudub jõud.

Ainult siis ma teistes leegi süütan,
kui mul endal
põlemas
on põu!

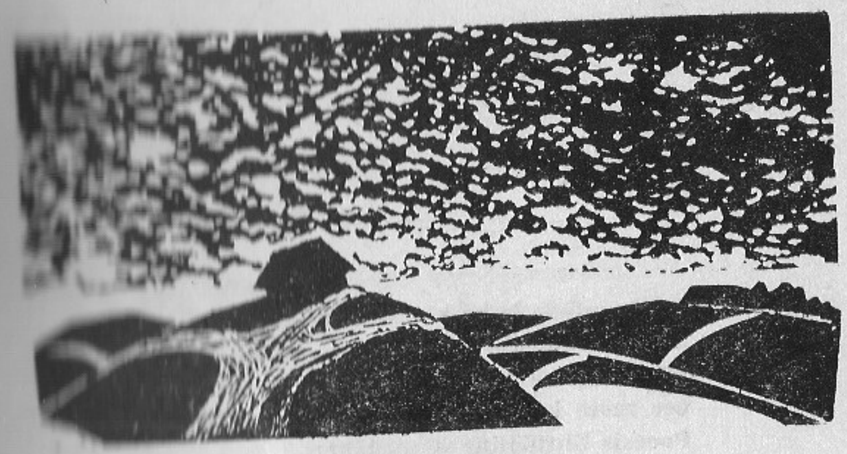

Nikolai Artjomov

AUTOMAATUR

Ta ootas. Surus risti hambad —
uustulnuk oli sõjaväes.
Ei värisenud rakkus kämblad,
kui automaat tal tardus käes.

Ta iga liigutuse rihtis,
kõik lasud täpse suuna said —
märklaudu nõnda hoolsalt sihtis
just nagu sõjasüütajaid.

ELEEGIA

A. M. Semjonovile

Öös puude koha kestab kaua-kaua,
mänd kriuksub, seistes keset tormituult...
Et kunagi ka mina pärin haua,
see mõte karm mind kõikjal jälgib truult.
Poeesia lihttööline — nii lähen,
kui täitmata veel mõni töö ja soov,
kui nähtud, kuuldud, öeldud on nii vähe
mul sulle, maailm, heldelt headust loov.
On kahju vaid, et teada ei saa seda,
mis laadi üllas kõrges mõttevoos
öist ilu järelpõlv võiks imetleda,
kui puudekoha tärkab tuulehoos.

DIVNOGORSK

Tööd täitsamehe kombel murdes,
suud pruukides, kuis vajadus,
kesk sopkasid ja kaljukurde
mu linn on juured ajanud.
Uhiued,
palkseintega,
tõrvased
hooned lükitud üksteise
kõrvale.
Oma kätega
palke siin raiusin,
tuttav kõik mul siin pikuti, laiuti...
Tore,
tormakas,
kiidetud, kirutud,
kõigist maailma linnadest erinev.
Talvel lumi siin tänavail valendab,
kevad
särab oranžides toonides...
Karumammad siin koduselt tatsavad,
ketid kaelas kui krantsidel
hoovides.
Ööd siin lõkete kuma eest
pagevad,

teed on peegleina
siledaks sõidetud,
kloostrirajad
on ammugi lagedad,
uuteks trassideks
võsad on võidetud.

Vladilen Belkin

* * *

Kunagi seakarja hoidsin.
Kartul mul küpses lõkkes.
Tähed ent kutsudes loitsid,
Shakespeare'i kandsin mõttes.

Mind ja mu töömehesärki
nägi siis rüsiv perroon.
Iga mu haamrilöök märkis
sajandi palgejoont . . .

Vaevad ja võitlemised,
võidetud raskuste rõõm
teil, mida rajand me ise,
pea kohal lippude lõõm.

Teil, mis küll rasked, kuid õiged,
õigemaid olla ei saa . . .
Täna veel farmis,
kuid homme
Kremlis mind näeb kogu maa!

Täna veel vikatit luiskasin,
männikus laulis mu saag,
homme ent
steppi ma tuiskan siit,
kuulekaks mulle ta saab . . .

Seisan aegade palge ees,
kaasas voorused, vead, —
ainult, et nüüd on mu südames
rohkem uhkust ja head ...

Mind on loonud mu sajand,
tema päevade torm.
Teed ma sellele rajan,
kes tuleb
kord!

MAJA TEERISTIL

Üöd-päevad keevas reisirutus,
täis nelja kaare tuuli õu,
mu maja on kui muinasjutus
teeristil,
aknais päiksetõus.
Ma rahu tundnud pole temas,
tas vöördus vaikusest mu meel.
Mu unedki on mürisemas
buldooserite sõidust teel.
Kas põues rõõm või mure mingi,
käib sõpru siin,
täis värsse paun ...
Ei kata rooste uksehingi
ses majas,
kus on kodus laul.
Siin uks on kõikidele valla,
peavarju leiavad siin need,
kes kodunt kaugel jalge alla
on saanud pikad rännuteed.
Las märguandeks trummeldada
mu aknale nad südaööl,
keeb juba podinal mu pada,
teevesi kannus tõmmuks lööb.
Ma ahvatlusterohkelt elult
ei ole püüdnud
andameid,

ei tühist jõude-oleskelu,
ei menu,
mis teeb loiuks meid.
Ent kus ka olin,
uksepeelel
kõik vihmaveed,
kõik neli tuult,
mul unetute eluteede
teeristil maja
seisis truult.

KOHUTAV TEADE

Mis?! Kas ei juhtunud midagi?
Keegi ei kuulnud midagi?
Keegi ei märganud midagi?
Kõigi jaoks maailmas kõik
on nii nagu minuti eest.
Ja mitte ainuski seismograaf
ei näidanud hirmsat plahvatust.
Isegi tindipott
laual mu ees
ei nihkunud karvavõrd!
Ehk oli see paljas uni,
et maailm varises põrmuks
ning tema rusude all
olen elavalt maetud?
Ei. Ei olnud see uni. Siin
on valge paberileht
ja sõnad seal peal: «Oli eksitus . . .»
Kuhu pääsen ma nende eest?
Oleksid silmad mul pimedad,
siis ma ei näeks neid ridu . . .
Aga mu silmad näevad!
Ja ümberringi on kõik
täpselt nii nagu ennegi!
Kui keegi ei märganud maailma hukkumist —
välja mõeldud ju siis pidi olema maailm!

Aga miks, aga miks on nii raske
mul ronida rusude alt?
Miks ma ei suuda end hoida
nõnda, et ainuski lihas
ei liigahtaks näos?
Äraandjad — mu silmad!
Mispärast teist voolab
nii seda soolakat märga?
Ikkagi see ju ei pese
neid koledaid sõnu sealt paberilt!
Äraandjad — mu huuled!
Miks te kisute kõveraks,
nii et õudne grimass saab mu näost,
just nagu haardunuks sinna
metslooma küüsine käpp?
Ei. Nii ei või. Nüüd, meie aatomiajastul
armastust taga nutta,
öeldakse, enam ei sündivat.
Nüüd peab olema mure
nähtamatu ja kuuldamatu
nii nagu neutronivoolud,
mis surmavad inimesi.
Läbimatu peab olema
südame ümber soomus,
nii, nagu pannakse ümber
aatomikatla . . .
Ei! Nii ei või!
Olgu pealegi sõrmed verised,
olgu pealegi küüned murdunud —
aga ma pean
ronima rusude alt!
Elu läheb edasi

ja lõpmata palju asju
on minu osaks seal määratud
ja ainsatki neist
pole õigust mul lükata teistele.
Läki siis teele, mu süda!
Ehk on meist kahest siiski veel
kellelgi kasu!
Ei, me ei hakka end peitma
betoonist plaatide alla:
valla end teeme otse elule vastu!
Kiiraku armastuse radiatsioon
meist igasse suunda —
selles kiirguses pole
ohtu kellegi jaoks!
Aga — meil endil, mu süda, kas pole
meil ohtlik ehk elada nii —
soomustamata ja alasti?
«Tühjagi! Mõnusam nii on —
sest oleme teistele lähemal!»

Vilen Borissov

KALURID

Hall, sompus päev
on täna vajund veele,
kõik kaugused on kustund, ligedad,
ja küünitudes üle pardapeele
lööb tüütu laine laksu tigedalt.
Voog rullub, teine,
kuni silm nad kaotab,
vaid vahupritsmed järele neist jäid.
Ning kalapüügitraaler
pooleks vaotab
veevalle lahesuudmes,
kõrgel käil.
Öö aga oli selge.
Täiskuusäras
tööd-toimetused mehi ootasid,
ja vilunult ning täpselt laevapäras
veesädelusest
veeti nootasid.
Ja näe, nüüd kaugus üha enam sinab,
veest taevas laisalt ennast lahku veab.
Ning silmapiiril,
hõrenevas vinas
on paistmas kalatrusti hooneread.
Siis kõlisedes ankrud vette vaovad.

Ent tuttav saatus
ootab kalasid —
kõik renni
sillerdavad helgid kaovad,
mis täiskuukiired
öösel valasid.

* * *

Kui esimese sammu sa
teed lapseeas, su silmist näeb,
et hetkel sel hulljulgena
sa astud pürgimusega,
mis kohalt tõukab kord ka mäed.

Jah, julgeda, et astuda,
ja lennata —
jalg vastu maad,
kuid pää võib tähti tabada.
Vaid tõusta —
mitte magada!

Kõik see on töö,
ei lihtne, must,
sel pole seda pärimust.
See töö on lend,
see töö on hoog,
on leek, mis lõhub, kuid ka loob.

Jah, julgeda, —
eks raiu, loo,
kui meister chita vaid pingsalt,
ka pimedaile valgus too,
toorsavilegi anna hing sa.

Kõik see, mis pole päris see,
tee ümber, —
saagu uuestsünd,
ta kaotuste hinnal —
tee:
ses on su äikseline ründ!

* * *

Mis arvate küll linnast, kui sel linnal
saab üksteist aastat ilmatulekust?
Ta kerkinud ei ole lauskjal pinnal.
Ei, seltsimehed, vastupidi just!
Et tasasemaks muuta seda paika,
puud langesid, buldooser raadas maad.
Kui rasked palgiparved sealt, kus Baikal,
siis päevad tulid mööda Angarad.
Ent jooksul juba trotuaare läbib
siin esimeste jõmpsikate samm.
Mänd otse asfaldile pillab käbid
ja helisedes taigas sõidab tramm . . .
Ta pisut veidergi võib algul näida,
linn, mis ka vihmas sädeleb ja mil
veel ääri aguliteread ei täida,
mil igal väljakul on taigat kild.
Kõik on siin muinasjutulik ja vaikne.
Prospektid justkui metsarüppe kaoks,
ja mälestustetahvlid veel ei paikne
neil seintel, mis on tehtud nende jaoks.
Kui sõidad trammil, muljeid taga ajad,
sa iga nägu uuri enda teel:
neid tulevane kunstnik ükskord vajab,
kord peitliga ta kivvi raiub need!
Näe, inimene kõnnib mööda linna,
ta nägu eal mu mälust aeg ei vii.

Kas kivist müürile ei ilmu sinna
just tema puhas, tuttavlik profiil?
Kuid nii või teisiti —
siin iga kivi
on mälestamisväärne, mida näed,
ta sündis pingsas töös, kui, rivis rivi,
tööpostil seisid lugematud käed!
Töö, ole kiidetud!
Siin, järelsugu,
kord mõtle nimetutest sangareist!
Las kaugeil aastail kangelaselugu
need noored linnad jutustavad meist.

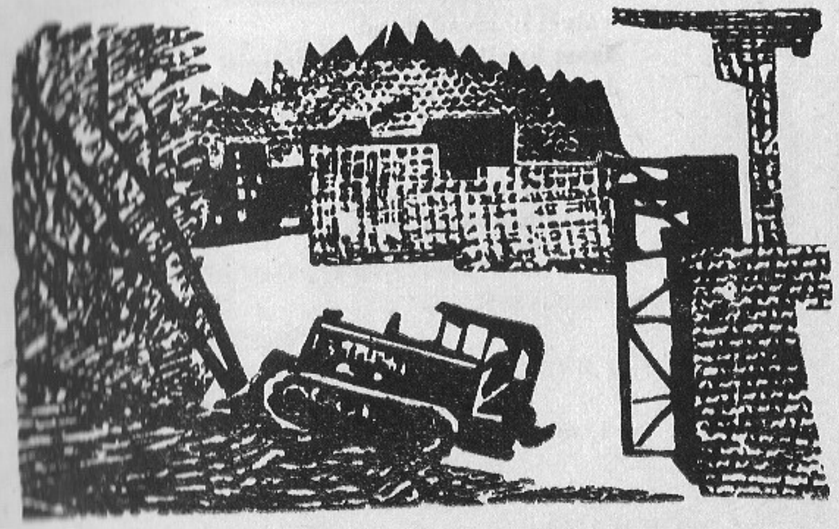

* * *

Pole hetke, mil maa peal ei kuuleks:
relvad sülgavad tuld.
Iga hetk hõljub kõrbelõhn tuules,
põleb põldudel muld.
Näib, et sõdade põhjus, mis peidab
ennast kusagil maas,
katte aeg-ajalt eneselt heidab,
tungib esile taas.
Juba aastaid kõik lahinguliinid
valvel hoiavad mind.
Igast kuulist, raketist ja miinist
haavu täis on mu rind.
Jälle maa kohal koidu eel lendas
undav surmatoov kuul.
Tunded seetõttu sulen ma endas,
sõnad hääbuvad suul.

* * *

Kui mõtelda —
mis värvi on küll hääl?
Ja kas on värvi hääletut?
Kas päike
ei paista meile kui
tuliorel?
Kuid rohu haljus,
pilgust laulma hakkav!
Ja tuule vuhin,
seestpoolt sinine!
Ja koidu kõlin!
Lume puhas hääl!
Ja mina, luuletaja —
kas ei kaalu
ma iga sõna,
kujundit
ja seost
nii häälelt kui ka värvilt?
Kas siis mõtted
ei helenda?
Kui kuulatada, kuuled
neid helamas!
Sest koos on igal pool
kaks jumalat,
kaks hulgust —
hääl ja värv!

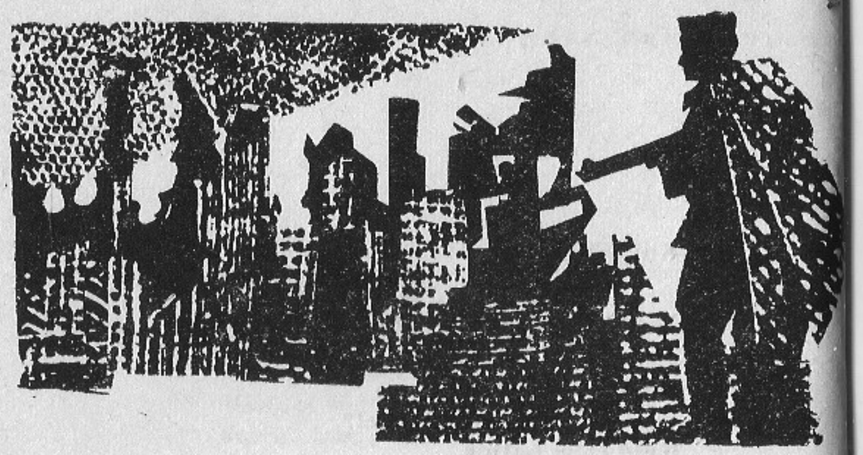

Mihhail Dudin

EILE KÄIS SÕDA

25

Veel mustab taevas raskes udunestes,
on linnad tuhas, rusudes on maa.
Meist veteranid saand on, poisikestest,
ja millal — ise aru me ei saa.

Hasart on kuum ja valjult tuul eks hüüa!
Me elu, see on välitelk. Kui hea!
Sind, tulev põlv, ma solvata ei püüa:
moraalilugejaks mind ära pea.

Saad aru konarustest nii mu salmis
kui elus. Viltust nägu sa ei tee.
Ma pilti oma töist ei jõudnud valmis.
See, mille said — on ainult mustand see.

Täis oli meie aeg nii tulist melu,
ja kantud rängast, ohjatumast hoost!
Kui püssilask — nii järsult inimelu
neil aastail lahvatas — ja pudes koost.

Oi, meie elu oli kuum ja valus!
Me aega hoolsalt süveneda täi!
Sul, sõber, on distants ning jalgealus —
eks paljugi sealt sulle selgem näi.

Me luud jäid teele — orus jäime tulle,
tipp eel jäi paistma sätendavi päi.
Kuid sina pühalikult vannu mulle,
et ära teed, mis minul teha jäi.

Sa kujuta neid meeste riitu ette —
jõekoolmed, puruks lastud jää ja soo . . .
Sa selliseks, kui mööda laatsarette
nad unistasid surres, elu loo!

Neist igaüks seal — oli kangelane,
kes tummalt ohvriks tõi end rängal teel,
ja neile sestap ära pahaks pane,
kui, mõeldes sind, neil oli kade meel . . .

Jah, ajalugu oma draamas andis
tummrollid meile.
Nüüd me võit on käes . . .

Kuid liiga ohtralt rämpsu igas kandis
sa pehkimas ja vedelemas näed.

Eks meeled, teadagi, meil mõruks aja
see suitsund hoone, päratumalt lai.
Meil polnud mahti korda seada maja,
mis homse tarvis ehitatud sai.

Veel kümme korda lõhud selle hoone,
kakskümmend korda plaani ümber teed,
kuid kannatlikult kõik sead siiski joonde
ja pooleli ei jäta käidud teed.

Ma tahan nii. Et sinivõlvid kaarduks
siit tähtedeni. Et su hing ja meel
maailma saladuste tuuma haarduks
ja selgeks sulle saaks ta salakeel.

Et maise ilma viimane kui ime
end rulliks lahti sinu silma all,
et pidu, mida tules aimasime,
ei lõpeks iial sinu tänaval.

Et julgus oleks üll sul nii kui soomus,
et peaksid valet halvast halvemaks,
ja et su kangekaelselt äge loomus
mu vanu sõpru pisut meenutaks.

Et tüli kõigega sul eal ei raugeks
ja ikka kindel oleks sinu samm ...
Kuid meil on muret kõrini — ja kaugeks
jääb rõõm, mis kasinast on kasinam.

Mihhail Dudin

LAUL IGIOPTIMISMILE

Ei kuulund paradiis mu pärandisse,
ei järglased mult päri teda ka —
hing, kiitke-laitke,
teisiti ei saa,
kui siin just seada
oma maailm sisse.

Siin, ümber maine
inimestevool,
arm,
sõda,
vaenud, naeratuste kuma
ja leidmiste ning otsimiste suma
ja tusk, et töödest tehtud vaevalt pool.

Siin, maa peal,
päikesega rindu rind,
kus koidu eel käib karge kahutus,
siin, kuhu tõi mu napp ja rahutu
ja ütlemata magus
rada mind.

Mu laimu põrgu,
siirusparadiis,
mu viivud, igavikud, laulud, mured.

paik, kus, mu hinge selge leek, kord sured —
kuid kas mind päriseks
surm pärib siis?

M i n d surm ei vii.
Ta kõiksuse vaid viib
mu silmist ära õnne läve peal,
seal, kust mu tee ei pöördu enam, seal,
kust tagasi ei too mind ükski tiib.

Ei sure mina — ainult elav seos
kaob aine-mõtte kahevõitlustrallist
kui tähehelk, mis kustub jääkristallist,
niipea kui täht
kaob pilve suures peos.

Ning irdu läheb siis mu mõte must
ja sinna kaob, kus olin kord ka ise,
kus Sokratese igijuurdlemise
pilv puudutab Maa lauba kumerust.

Ja nii kui valguskülvi tulevärk
mu mõte lendab avaruste taha
ja tundmatul planeedil langeb maha
ja küljes on tal maise maine märk.

Taas sünnin —
kehatumaks ümber taotud.
Leek olla öös
on seal mu vorm ja laad.
Ja surmlikult ma seal siis ihkan Maad,
nii nagu praegu ihkan
tähislaotust.

MINU ASULA

Siin iidsed kuused astmelised varjud
on heitnud uneleva jõeni.
Siin väike asula on kuulma harjund,
kuis vile jätab valgmas hüvasti.

Ei siia iial suured laevad tule,
kiirronge näha kunagi ei saa.
Ma raiskan siin ehk muidu noorustule?
Ehk ilmaaegu siia tulin ma?

Siin kitsad tänavad ja vaiksed majad —
ei kohand selliseid ma koduteel.
Ööl igavus siin uitab igal rajal.
Kuid rahvas ütleb, mind on neile vaja.
Ja mulle neid on enam tarvis veel!

* * *

Viimne sõjatalv just oli käes.
Sünge külm meil ujus ateljees.
Külmast värvid hangusid paletil.
Meile äkki teatas õppejõud:
«Küllalt natüürmordist! Olete
suured juba! Maalime nüüd keha.»
Akna juures, porised kalossid jalas,
kotiknahast mütsis
seisis naine,
noored huuled julgelt pingul.
Minu sõber, lõbus naiste lemmik,
nagu elav anekdoodiraamat,
silma pilgutas: «Modell on kena!»
Õpetaja julgustades sõnas:
«Mis te's . . . Ärge kartke . . . Võtke lahti . . .
See on kunst ju — ärge häbenege . . .»
Ootusest meil kinni oli hing.
Naine kaua kohmetunult vaikis,
triikis külmast õhetavaid kõrvu.
Siis ta äkki tigedalt ja julgelt
tõstis silmad lahti maast. Ta vaatas
meie jahmatanud nägusid ja
muigas, kõrki pilget muie tulvil,
läks ja kadus sitsist sirmi taha . . .
Kardin kahisedes liikus ning

hoopis uut, teistsugust silmasime
naist . . .
Kumer õlg näis voolituna savist.
Nagu liblikas ovaalsel kõhul
hõljus õrnalt tõmmu sünnimärk.
Eha, külmast helendav kui pronks,
kaela peale heitis helgeid täppe.
Pehmelt punetasid purpurvärvi
tugevad ja ümarikud põlved.
Õhuline karge päikselaik tal
langes sätendava rinna peale —
ja ta kattis selle käega kinni . . .
Oi, kui kõrgilt ta meist mööda vaatas!
Vaatas mööda seintest, meie pilkudest . . .
Minu sõber, lõbus naiste lemmik,
pilutades oma sinisilmi
tema nagu päiksepaiste suunas,
sosistas:
«Kas tõesti nii — küll taban . . .»
Küsisin:
«Mis asja sa seal tabad?»
«Ah, kas näed — õlg taustal nagu hajub,
silmist õhkub tabamatut naeru!»

Kustuv eha süütas
aknas lõõma.
Videvikus helendas veel naine,
nagu lõkkelõõsast
helendavad hanged.

INIMESE HING

Tal juuksedki kulunud harvaks,
teeb inetuks kortsuderägu.
Ning hallikaks,
surmalemineja karva
on muutunud ammugi nägu.
Käed reumast on jõuetuks muutund,
suus hammastepuudus toob sisina kõnne.
See vanasse näiliselt üldse ei puutu,
et teadus
rahvale tuua võib õnne.
Mis tal sest, et tulevad aatomirongid,
et kunagi inimkond reisib ka Kuule,
kui öösiti surm tema voodi ees longib,
tal keelates mõtelda muule?
Ent kondine sõrmede reha
tal lapselast tänaval veab
ja seni, kui hing on veel kehas,
rakettide lennust kõik teab;
taat muuseumis käies näib kõbus
ning valmis on käima seal veel,
sest lapselaps — tunneb sest lõbu,
viinamarju sööb isukalt teel.
Taat rõõmustab nähes, et keegi
teab-kelle-jaoks lillesid toob,
et eit värvib juukseid

ja vahib end peeglis —
tal ilusaks jääda on soov;
et turul on õunte virnad nii suured,
et Neeval on laevaparaad,
et tulevad põlvkonnad uued,
ja siiski
Maa hapnikku hingavad nad!

EI, POISID! . . .

Käib vahel poisse mööda Venemaad,
et issand hoidku, välja säetud nad
kui Kristused,
ja aetud kuulsusihast
skandaalsestki, — ei seegi häiri neid.
Ei tea nad lahingute võitlusvihast,
ei «Messer» neile hingepalvet teind.

Ei ründel nende ninad kündnud mulda,
ei vangipõlve vaevu tunda saand,
neid küsitlema
peamises
ei tuldud;
kuis toita,
katta rahvast, maad.

Kuid rongide man lapsed seisid väljas:
«Lell, anna leiba!»
«Vii meid edasi!»
Või naised rakendites, ise näljas,
nii raskelt nurmil
atru vedasid.

Jõu-jõuetuse piiril tulle minev
ja raudse kanna surmavõikusest

end päästev
Venemaa nõukoguliné
läks
uude päeva
oma õigsuses,

ning ehitas, kõik selleks tõi ja andis —
pää tellinguilt ju puutus pilveteid . . .
Ning oma vaevatudki kätel kandis
ka poisikesi,
samuti ju neid.

Nüüd
nad
on meheeale lähenemas,
ent, anded alpusele ohvriks toond,
neil austus Venemaasse vähenemas
ja omasem on välismaine mood.

Ja kuigi võitlus keeb veel kõigil maadel,
maailmas pole lakand sõjakõu,
tont teab, mis maalitud on nende maalel,
tont teab, mis kihk veab nende värsist jõu.

Küll oma roheluses veel ei tea nad,
mis maotus, näotus, igavus on see,
kui nad väärteoseid meie ette veavad,
et kuulsusele avaksid need tee.

Mis siis, võib leebelt veiderdustki võtta,
me küllalt näinud igasugu teid.
Ent, poisid,
kuhu pantima te tõtand
küll oma hingetuld ja südameid?

Jalg vääratab, keel ajada võib vada,
kuid on ka piir, ja seal see hirmus hetk,
et, teinud sammu, —
käest kaob kodurada
ja punalipu all ei jätku retk.

Ja kaugemale isamaja jäi sust,
ka suguseltsi tavad võõraks jäid,
sa oled üksi,
ja kui karmim jäisus
põlg kasvukaaslastelt su kannul käib.

Nii teadmatuks jäänd enam kui üks veli, —
jälg kustund,
hingeleek on looja läind.
Ei kuulnud neilt üht värsi-, lauluheli,
ei pisaraidki
nende puhul näind.

Kes mäletaks neid veel! Teaks nende haudu?
Või kes veel kuuleks nende häältki nüüd?
Vaid tuul lööb nende kohal
võõrast laulu,
kesköösl neid katab võõras hallarüü.

Ei, poisid,
töös me keskel polnud laisku,
ja teidki selleks me ei kasvatand,
et ära varastaks
ja ajaks raisku
teid kodumaatud sellid, suliband!

Ei selleks lahingute möirges tõustud
või tellinguile mindud vatnikuis,

et turupajatseiks
te saama nõustuks
ja ilu näeks blaseerund näitsikuis.

Truu olles oma sõnule, ideele,
end ohverdades, kui on tarblik see,
taas kõigis kaartes
asund võitlusteele,
me
teilegi
uut elu rajame.
Et teid ei kisuks kaasa põhjaminek,
et teid võiks
armastada, mõista ka
nii kindlalt
Venemaa nõukoguline,
te hoolas ema — püha Kodumaa!

LÕIKUSKUU

August — see ju lõikuskuu on:
küpsed aed ja viljavoos.
August — see ju lõikuskuu on:
tähesadu täies hoos.
Variseski kõrgelt kaarelt,
taevapesast teele läks:
aina Maale, aina Maale
tähe järel langes täht.
August — tähesünni kuu on —
rahvas täienduse teeb —,
mitte langemise — tõusu,
väljalennu kuugi veel!
Tähekobarate sekka,
august, võta kingid Maalt.
Näed,
kuis tähti üles lendab,
tähti inimestega.

PLAAŽIL

Kus iidne meri lebavana näib
just nagu liikumatu kriidivisand,
üks nõtke tüdruk
jooksujalu käib —
on juba mere rinnale end visand.

Ja kohe kaldaäärne lainevall
kui kerge kleit ta õlult maha laskub
ning jahe vesi
meres sügaval
ta võtab oma sülelusse vastu.
Kui majakas
üks veiklev päiksekiir
veepinnal plingib üle tema nupu.
Nõrk hääl,
kus nägudeta rannaliiv,
veel talle hüüab:
«Tüdruk, ära upu!»

Kui tunni pärast laisaks jäänud veest
ta tuleb roidunult ja hiljukesi,
näeb:
kitsal plaažil nagu panni sees
on kehi sirakil ja loiult lesib.

Oh rammestunud naiste häbitust,
oh mehi, kes end igavuses praevad!
Ja laastatult
kui pärast pohmelust
sind kaardimängu veteranid kaevad.

Ja ühepäevaliblikate teel
arm lehvib,
päiksepaistest tundes mõnu . . .
Suur meri kordab talle üksisõnu:
«Sa ära upu tolles madalvees!»

Valentin Jermakov

PIIRIPEENAR

Küll keelitasin muutma meelt,
et küla ootab sind.
Seal taksot pole seni veel,
kuid hällib nurmerind.

Seal suitsukarva kaerapead
on kastepiisku täis,
mets imemarju kannab seal,
neid karu kaitsmas käib.

Mu kodu
karulaane müür
sind kohutas kui last.
Me vahel piiripeenra küür.
Kuis saada üle tast?

Ma sinu ootel palju öid
siin seista jaksasin.
Umbrohud haljendama lõid,
need ära kaksasin.

Kuid üksi oli raske mul.
Liig suureks põõsad said.
Nüüd tulid.
Mis on mõttes sul,
kui taipaks seda vaid!

Kui vari
tulid rohtund teed,
nii hingetu ja kalk.
Kaks piiska nutsid.
Vaevalt need
on ootamise palk.

Siis ohkasid.
Miks ohata —
veel kohti ilma peal!
Malts piiripeenral vohamas —
meil hilja künda seal,

Jevgeni Jevtušenko

* * *

Ei — mina miskit poolikut ei vaja!
Kõik tervelt peab
mu ette laotama —
maa, mered, mäed, laviini kõuekaja!
Nad minu on! Neid eal ei jaota ma!

Ei, elu o s a mind ei osta vakka!
Ma saan kas kõik
või midagi ei saa!
Poolt õnne vastu võtma ma ei hakka,
ja poole murega ei lepi ka!

Poolt tahan vaid sest padjast, kus ei saa su
käelt lahti pilk: sääl, vastu põske — sääl
kui väetit tähte,
langend täheraasu,
su sõrmes sõrmust sätendamas näen...

Noor vaimustus — kui tore! Kuid eks johtu
sest noorest vaimustusest mitu ohtu!
Oh, tühja neist! Sest meile, kelle käes
on kõrgem teadmine, toob rõõmsat lohtu
see, et me pimestuses on me pääs.

Ning hirmuta, et võime komistada,
kuis lollpäist nägijaile tihti näis,
kesk tuima hulka käime oma rada,
näod muudkui vaimustuse sära täis.

Ning kaalutluse mant, mis pelgab riski,
ja skeptikuist, ja neist, kes prisked-paid,
meid kisub kaugele üks helkiv miski —
see, millest maailm oma värvid sai.

Kuid pettumuste vältimatus peagi
teeb nägijaks. Ning ümberringi ilm
saab uusi jooni, millest me ei teagi,
kui näinud pole neid me enda silm.

Ilm kerkib ilma loorita me ette
ja ilma särata.
Kuid tundub, et
see ausus nimelt sooritabki pette,
kuid see, mis oli, polnud üldse pett.

Oo jaa — võib istuda kesk põhjamuda
kui kõigeteadja muinasjutukonn —

kuid ainult oskus ilmast vaimustuda
maailma avab, nagu maailm on!

Näe — keegi vaimustatult, püstipäi,
seal kauge sära poole tõttab aina.
Ja meile üldse pime ta ei näi —
me ise tunneme end pimedaina . . .

Ivan Kašpurov

ÕHTUSED HÄÄLED

On õhtul stepis kuulda kaugelt —
nii elavalt ja selgesti —,
kui lüpsikusse nagu lauldes
vaob tihkejoaline piim,
kuis vutid seal, kus võrsub lutsern
on häälitsemas kõigest jõust
ning neidudele õhtust kutset
on lõõtspill laulda võtnud nõuks ...
Viis kõnnib laias kaares ringi,
ja salus õhkab iga leht,
kõik hääled süda püüab kinni
ja muudab kähku sõnadeks.
Need liituvad,
ja juba samas
ei mahu hinge, steppigi:
read laia ilma kiirustavad —
eks värsid sünnivad just nii.

Rimma Kazakova

* * *

Su järelejätmatud silmad,
nii vaiksed kui lainete sina,
su anarhistlikud silmad ...
Kas vaba siis polegi mina?!

Neist vabaneda ma tahan,
nende helluse puistata maha.
Autotuledena nad heitlevad,
mis käänakul kaduma peavad.
Ent otsekui medalid veiklevad,
ja nagu ankrud mind peavad.

Ning mägisel järsakuteel
ma viimast kord jalutan veel.
Ma vilistan, keerutan oksa,
ning koju ma tahta ei oska.

Kas kevadet vähe, et kurtsin?
Öö on, viska või tirelit!
Kuid miks ma ta ometi murdsin,
sirelililla sireli?

On sügisel kollane astel —
mul hirmu ja haledust süleni.
Olen silmades valutavates
kui mustades rõugetes üleni,

Koju tulen ma, tulen ja tukun,
ja pimedas koban voodit.
Ma raskelt siis alla kukun
vihmapisara moodi.

Sirel närtsib mul silmsi.
Kevadest lõhnab öö.
Mu kohal tiirlema lööb
ööliblikatena
silmi.

* * *

Kas püüdsite kord jälgida,
kus lõpeb oja tee?
Seal käänleb-väänleb hõbeniit,
eikellegi on see.
Ja imelik, et oja tee
eikellegi on see.
Kuid oleks põnev jälgida,
kus lõpeb oja tee.
Ma otsustasin jälgida,
kus lõpeb oja tee.
Ta keerutas mind põldudel,
tal kavalad on veed.
Peaaegu minu hukutas,
tal kavalad on veed.
Kas saab siis tõesti jälgida,
kus lõpeb oja tee?!

* * *

Kasvatuse ma sabades sain,
seal, kus võid ja suhkrut müüdi.
Kõiki hoove mu noorusmail,
kus seisin, mäletan nüüdki.
Seda uhkust, kui naeratas õnn!
Jäin ilma — pidasin suu siis.
Ja ma, viieaastane põnn,
täisnormi sain nagu muudki.
Tund-tunnilt venis seal aeg.
Et mees olen, see ei unund,
ja iial varjatud raev
mu hinge ei sadestunud.
Oskan hädadest mitte hoolida,
võin oodata, oodata aina.
Rahule jään oma kooliga,
mille sabades seistes sain ma.

* * *

Ööehmed katavad kõik sopkalõhed,
ja õrtel kukelaulud raugevad,
jõel männipalgid,
roosakad kui lõhed,
nii vaikselt ujumisi kauguvad.

On lõunas värvid tuhmiks muutnud õhtu,
meduusid võivad öös nüüd paisuda,
ees hoides oma musta,
õlist kõhtu,
nüüd tasa randa roomab Kaspia.

Veel Kostroma pool astjais õhkab taigen,
öö käes,
aeg armastada, mõtelda ...
Ei täna eksimus, mis aus, tee haiget,
ei täna ausalt
leigeks jääda saa.

Nii puusepp,
nii poeet,
nii küberneetik.
Me murdesajandit,
mis kõigist keerukam,
vaid täna esindada võib planeedil
tööinimene —
murdumatu tamm.

Ei kee seal tüli, kus on palgakassad —
vaid, kokkuviidutena ajaloost,
süsteemid,
riigid,
ühiskonnaklassid
on pingul leppimatust võitlushoost.

Ei rühma-,
roodukaupa
lahing kulge,
verd joosta võib ka nähtamatu haav.
Nüüd sõda peavad
jätmatult ja julgelt
laul,
lõuendid,
sümfooniad,
ekraan.

Kas paremale, pahemale
hüpled,
et väljamõeldud skeemest kellata,
su ees dilemma ainus
seisab: ütle,
kes oled sa?
Ja kellega?

Me sajand kahestunuid küll ei täna,
ja pärivoolu-ujujaid saab sõimatud.
Parteilane
on raske olla täna,
parteituks jääda
hoopis võimatu!

MA SAMMU ASTUSIN

Epohhiga ma käisin sammu.
Teist teed ma pole näinud eal.
Armees kuus aastat kadus ammu
ja seitse ehituste peal.

On künnivaresed, aovalged
ja lõkketuled saatnud mind.
Barakes kohand päevaalge —
ja hoopis unund luuleind.

Et laulikuna unund —
olgu! —
mul teised teod on muret toond.
See-eest ma hüdrojaamu Volgal
ja
Võidupüha
olen loond.

RAUDKINDLAD JUHID EHITUSETANDRIL

Ma tean neid mehi — rämehäälseid, rangeid,
ei peata põhjas ükski tuisk,
ei hang neid,
nad kuumust taluvad
ja külmi kangeid
ja kõhklust, kartust
nad ei tunne eal.

Nad jalul on,
kui ida
päeva loob veel,
nad kuskil rajavad
raketodroome,
neist kõrbeliiva
maha jäävad hooned,
Antarktiski
neist pajatada teab ...

On tuttav neile rabavaimgi ime
(nad ise andnud imedele nime).
Käepigistus neil karm ja krobeline,
all silme
öiste mõtiskluste vine.

Ses ilu on, ei mehist karmust vaid!
Seepärast just nad,
tugevad ja visad,
kui need, kes teise jõu veel saanud lisaks,
meilt «Raudse ehitaja»
nime said.

Ja juhtub:
naine
— rännuelust väsind —
teid hülgab,
otsib õnne paigalist,
ent teid te enda seadus
minna käsib,
ehk küll te «hüvasti»
on raske vist ...

Teil vahel
ainult taevakuppel varjuks,
ja laual
üksnes liisund veega kruus,
ja tükki leiba kõht teil lausa karjuks,
kuid «pole viga»
pigistate suust ...

Taas ränd ja ränd,
külm toit,
pooltühjad kambrid,
uusehituste tolm ja lärm ja rutt ...
Raudkindlad juhid
ehitusetandril —
te teete võimalikuks
võimatut!

Ei kao te jäljetult.
Kui meteoriidid
te helendava jälje
jätate.
See kõikidele nähtav on
seniidis
ja aastakümneiks
märgistab
te tee.

Ning jäävad kestma
mitmeid inimpõlvi,
ei iial
üsna kaduda nad saa,
teed,
linnad,
šahtid, tunnelite võlvid,
ja sillakaared
Volgal, Angaral . . .

Ausambaiks teile nad on laial mandril,
raudkindlad juhid ehitusetandril.

Nikolai Kutov

LAPSED ÜLETAVAD TÄNAVAT

Pihud pihkudes, lasteaed käib,
üle tänava paarides paterdab.
Autod kuulekalt stoppama jäid,
tuhmilt läigivad silmalaternad.

Majakõrgu kabiinide akendest seal
hambaid lõbusalt välgutavad
autode jumalad, suured ja head,
särgid higised, kummikuis jalad.

Liliputlasi kõrgusest kaeb
uudishimulik hiiglaste pere,
annab hinnangu vallatu naer
ärasegatud ridadele.

Tükikaupa kohale tõid
sohvrid linna päevade kestel.
Uutel linnadel nüüd läheb sõit
steppi, kõrbesse, mägedesse.

Meestelt väikesed silmi ei saa . . .
Nõnda hardalt, naiivselt ja soojalt
pruune onusid vaatavad nad,
uue maailma kogukaid loojaid.

Kuigi kiirus on alati sees,
nüüd ei leinata minuteid nappe;
lahkelt kannatab iga mees —
las muretult sammuvad lapsed.

Tere viibates kerkivad käed
meestel kohtumisrõõmust kõrgele.
Koormamasinad — parajad mäed —
teed annavad lapsepõlvele.

VÕRSE

Maast rohuleht asfalti läbides
tõusis.
Peamurdmist on suurtel niisama
kui lastel —
mis anda võis taimele
sellise jõu siis?
Kas see, et ta igatses valgust?
Või kastet?
Või kevadveeloiku, kus uppuda
suuli,
või tuulehoo jõulist ja vetruvat
sammu?
Või lapse peopesasid,
helli ja kuumi,
või ehk sinu silmi?
Nii ammu, nii ammu
ta võrsuma hakkas, sest jääda
ei võinud
maa pilkasse põue —
see tundub kui ime.
Me põlvkond ja tema, näib nõnda,
on hõimud:
nii sõjaööst läbi me tungisime.

ALGUS

Veel valendavad mustal mullal jää ja keltsalohad,
veel katab traktorite hoobi hommikuti härm.
Hallrõske udu hõljub salu kohal,
kuid kaugusel
on puhtalt sinav värv.
Otroski majand kõmab koidust saati:
kõik mootorid ja kõik, kõik põued põksuvad.
Hulk inimesi
seisab, kuulab, vaatab
ning ootab käsklust.
Kuis neilt pilku pöörda saad?
Hulk rahvast
vaatab, naerab, pea peal kevadlaotus,
ees algus,
päris algus
igaveses maisuses,
ja taga . . . taga —
kujutlen —
käib nisu vaikse kahinaga
ja autorong, mis uudset täis on laotud,
ja kogu suve tööhulk, järjest paisudes.
Kui poleks seda algust vara-varast
ja kevadpäevas seda, mis meid vaimustab,
siis ehk poeesia
jääks ilma särast
ja inimestel
poleks aimu tast.

VIHM

Kahin, kahin . . .
Keegi käib salus,
näo eest lehti
tõrjumas pihk.
Kõrred värisevad ta jalus,
tuleb hiilides . . .
See on vihm!
Kiirustav,
erk,
pea humalavingus,
näoli niisket maad ligi vaob.
Kikivarvul, suul ärev hingus,
metsateerajal aosompu kaob.
Veidi viivitab kolta kohal,
kobades õngekorki vees.
Siin, kus maarete leiukohad,
näib,
et temagi otsib teed . . .

ÕNNE ASULA

Ürgmetsas,
kus vaikus hällitses puus,
kus lookles metsloomade tee,
me kätest kerkis
asula uus —
neli onnikest
suur sai see.

Ja kaikus me kirvelöök laaneplatool,
kui vallutaks metsi ja maid.
Et vilja kandsid
me töö ja me hool,
Õnn — asula nimeks meilt sai.

Meist osake soojust tas hõõguma jäi,
jäi aknaisse valgusejoom,
et ikka
need õnnekail radadel käiks,
keda tulevik siia kord toob . . .

Taas rada meid edasi rännule viis —
laant kuulmata jääda ei saa,
ent ootama jäid
teisi rändureid siin
eluase
ja aadressid ka . . .

* * *

Miks me sinuga uidelnud linnas nii vähe!
Rõõm meil ununend,
töötades
ilmast ilma,
et tuul puhuks maist,
säraks augustist tähed,
pool aastat me oodanud
seesugust ilma.
Lähme ruttu siis sinna,
kus on elavat juttu
möödakäijailt,
on sinendust,
välkuvat tuld,
linnusädistust,
helinaid, trammide ruttu,
noore haljuse värskust nii lõpmatult!
Vaher endiselt
nukrutseb
veevoolu kohal,
sama vaiksed on õhtused tänavad, poed.
Ent uus noorus
on suudlusteks valind me kohad,
uus see paar on,
kes trepi peal
luuletust loeb . . .

Üksnes väljakuil
teravalt lõhnates
rohi
vangist pagedes
üles on tunglemas maast,
ümberõmmeldud mantlis
sa käia taas tohid,
olles unund poeemide
sangariks taas!
Olen poisu ma taas!
Seitsmeteistkümneaastane!
Las siis unetu öö meid veel lennutab teel!
Valmis oleme naerma ja armuma,
vaatame,
pagan võtku, mis kevad teeb meiega veel?
Läbi loikude läheme,
tähed meil süles,
vastutulija naeratus erutab verd,
valsisammudel
keerleme
väljakuist üle
keset laternaist
tuiskavat tuledemerd . . .
On nii hellad mu huuled,
su hingus nii kärsik,
kuis kõik elatud aastad nüüd tuhmuma lõid!
. . . Muide, kas sellest kõigest
sa räägid vaid värsis?
Oled riides?
Siis kevadööd
kohata võid!

* * *

Mitmesugune
on minevik!
Ei ta kloostrihõlmas maga vaid,
ei ta asusta vaid tagamaid,
neid, kus lokkab malts ja metsik vikk.

Seal,
kus kõmab ehitaja samm,
kõrgub siin-seal mõni hiigeltamm,
mis on pääsnud siis, kui iidset hiit
raiuti ja ära veeti siit.

Ei see minevik
küll sega mind!
Tema juurte all on kindel pind.
Ütlen: püsi, varju anna sa,
põllulõhnu tuppa kanna sa!

Pole raiunud
ma tammikuid,
mõtlematult hävitanud puid.
Kohagu nad varjulises reas
gladioolide ja roosiõite seas!

Mihhail Matussovs

MIS TA ÕIETI ON SIIS, SEE AAFRIKA?

Kas kaldal see vintske põõsas, mis meenutab meie maa tamm
Või alasti poiss, kes seal paukuda laseb tam-tammi?
Või on see ehk öö täis hüäänide naeru ja klähvi,
või tüdruk, kel rinnad on kõvad nii nagu kookospähklid,
või seiba, mis üle küla laotab oma okstevõlvi,
või põletusahi, kus lõõm valmistab tulevaid põlvi,
või maa, kus kuumus teinekord meenutab pakast,
või naine, kes mehele kaksikuid puistab kui vakast,
või piimjas mahl, mida tärkmeist nõrjutab tundmatu tüvi,
või tilluke jumal — puust, mis on raskem kui raskeim kivi,
või seal ehk see laulev roog, millel küljes üksainus keel on,
või mustasilmne poiss ema seljas, kes kuskile teel on?

Mis see Aafrika õieti on siis?
Võib-olla too pöörane rütm igas südames ning igas sääres,
või endiste käskijate kujud hunnikus ookeani ääres,
või aimatav Lõuna Rist koidutaevas, mis pilvedest sakris,
või esimene tõtt rääkiv leht, mis ilmub nüüd Konakris,
või paljaste selgade läik, käte hoog, mis on täis elegantsust,
või tants, mis on tõsisem tööst, või töö, mis on kaunim tantsust,
või Atlandi ookean ehk, mis mühab meil kõrvad lukku,
või troopika kõu, mis meenutab maailma hukku,
või ookeani tõus ja mõõn, mida miski hetkeks ei peata?
Mis asi see Aafrika on? Kas seda tõesti ei teata?

* * *

Kõik kauge astub üha lähemale,
nüüd inimmõistus haarab juba Kuud.
Samm-sammult teadus muudab elu palet,
pea maailm juba aimab aega uut,
mis lõpuks kauge lähedaseks muudab
ja avama kõik saladused peab.
Ent kes küll rõõmu, kurbust mõõta suudab,
kes nende tippe, sügavusi teab?
Ent kuidas inimhinge lähendada,
mis Andromeedast palju kaugem näib,
kuis vaimset kuristikku vähendada,
mis inimesi lahutama jäi?
Ei valemid siin asja ära aja,
vaid Homeros, Tolstoi, Beethoven, Bach —
raketid raskel avastusterajal —
ning uued Romeod ja Juliad ehk kah,
talent, täis kõiki ühendavat armu.
Ei suuda miski asendada neid
ning nendeta ka tulevikuteil
ei suuda miski vägi ellu viia
harmooniat ja õnne mitte iial.

LEIB

Tas päiksetriibud on ja sajupilve lohin,
ning selged kastepiisad, pikse kääriv pärm,
kombaini laulev mürin, turris tuule kohin
ja suikvel öödel langev sinkjas tähehärm.
On kõnekäänd: kühm seisab keset mägihiide,
kuid too ta lauale — aujärjeks muutub laud.
Leib kõige pea on, leib ka soolaga ei riidle.
Ta ees jääb taltsaks penigi, kes õelust haub.

* * *

Ma usun jumalat, ent mitte sind,
kes istud kõrgel taevas pilve serval.
Mu jumal — noor ja vana — saadab mind,
ta elab kõikjal maa peal minu kõrval.
Teed hommikul kell kuus ta köögis joob
ja suitsetab ka sigareti ära.
Kolm kopikat — tramm kolisedes toob
ta kohale, kus lahti tuttav värav
ja ootab tehas, šaht, garaaž —
või mine tea, mis tal kõik teha vaja.
Päev temata ju alata ei saaks,
sest maailm pole kitsas eramaja.
Ent tema betoneerijaks end peab,
või kaevuriks, heaks masinate tundjaks...
Mis jumal! ... Vagun maaki üles veab,
treipingilt voolab laast ja mootor undab.
Kuid kõik on maa peal loonud tema jõud,
mäed nihutanud, veele seadnud tõkked.
Käib meie sajandis, peos tööde vägev kõu,
see jumal otseses ja kaudses mõttes.

* * *

Tõused mäkke, ja ümber, sa näed —
aina avavad maailmu mäed.

Pilv, mis äsja su kohal veel käis,
ronib all mööda kaljusid.
Ootamatust ja uudusi täis
äkki seoseid näed paljusid:
kuidas põimuvad nähted ja tõed ...
Pilved. Järsakud. Valgusejõed.
Ja kui muutlik on maastiku palg:
kaovad seljakud järgmiste all,
ja värv — kuidas muudab neid see!
Mööda rahne viib tippu su tee.

Siit, Kaukaasiast, näed Siberimaad,
kuuled ookeani müha sa.

Kõrgus laiust toob. Laiuselt saad
aga sügavust üha sa.

* * *

Ta päiksest ja valgusest tulvil.
Tal põues on äikesehood.
Nii kaunis on Siberi suvi!
Ta päevad kui muinaslood.

Meest, vürtsilõhnadest õhkuv
on maa siin, laiuv ja noor,
nii tähtsalt ja aeglaselt õhku
siit kerkib hiidpilvede voor.

Kuid kogu kaikuvat kaugust
näeb süda nii lähedal nüüd:
siin hajutab aegade raugust
ju tehasevilede hüüd.

Ja hommik vaigune, valev,
uut päeva öötummusse viib,
nii nagu vastrajatav alev
teed taigasse murrab siin.

Suurt kõrguvat kuplit hoomab
ka liivaterake all,
kui sihivad kosmodroomid
planeete öös üleval.

Eks ela ja õitsele puhke
siis täies palangujõus!
Su uued tammid on uhked,
on vägev su viljade tõus!

Taimõrini kuumates torma,
kus eha on koiduga koos.
«On Siberi suvi nii hurmav!»
Veel
kordan ma imetlushoos.

Ta saake
plaan endas veel suleb,
kuid arvel need lootustes häis.
Nii äkki
kui lask ta tuleb
ja kaja on maailm täis!

TÄNAV

Tal majad
tugevad
kui maasse taotud.
Ta lähismaadelt otse avali
suur avarus
koos saludega laotub
ja kaarjalt ulatub
Jäämereni.

Ses ümbruses
on pikad, karmid
talved.
Teilt kuuldub pimeduses hundiulg.
Kui tormimöll lööb segi lumesalved,
sealt paiskub kõrgustesse tuisukulg.

Ent hommikul on jälle vaikus kaevul,
viltsaabas külmununa kinni jääb,
kui veepang kerkib räginal ja vaevu,
sest selle küljed raskunud on jääst.

Aovalgel
suitsupahve heites kaardu,
puhk-puhult hangedesse vajudes,
sahktraktor lumest puhastama taarub
teed peale ööd, mis lämbus rajudes.

Siin juhtub suvelgi,
ja mitte harva,
kas käes on õhtutund või päevaleil,
lund meenutavad ikka taravarvad,
sest kasekoorne
valendus on neil.

Ei mingit peitust.
Aknad akna vastu
kui silmad —
nii siin majad seisмas on.
Koos kohut mõista halva üle lastud
ja ühiskuulsuseks on saanud õnn.

Siin pidustused ühised, maailmsed,
ja ühine on lõikusaja rõõm.
Sel tänaval
on pisut Nevski ilmet! —
Peopäevadel siin punab lipulõõm!

Ta jätk on maanteed, mida vihmad kastnud,
ees kaugusi on rikkaid, helgiseid.
See tänav otsipidi sisse kasvand
on nurmisse, kus valmib rahva leib.

Vladimir Pavlino

JÄLJED

L. Martõnovil

Kesk lämmatavat liivatormi
ma vaevu näinud mitmevõrd.
Mu palgejooni oled vormind
sa oma karmi käega,
kõrb.

Kui juulileitsak poeb auuli,
kõik elava poolsurnuks teeb.
Mul kortsud ääristasid huuli
kui liiva karavaniteed.

Ei sellest, et nad seal veel praegu,
küll ole häda kuigivõrd.
Kuid minu hinge ilmaaegu
sa oma jäljed jätsid,
kõrb!

Sus parkuvad nii hing
kui keha —
ei üksnes rohev leherüü.
Et südant kalgiks oskan teha,
on ainuüksi
sinu süü.

Kuid usun:
ei ma valind valet,
mul tühja otsingud ei läind —

ka mina muutsin, kõrb,
su palet,
ka minust sinna jäljed jäid!

Veel sinuga ma arveid klaarin:
veel pilvisse siis sööstab gaas,
ja toovad visad kätepaarid
ka nafta ükskord välja maast.

Tean, skeptiline naerupahvak
nüüd lipsab kahtlejate suust,
kuid usun:
Karakumist naftat
saab kaugelt rohkem kui Bakuust! . . .

Ei, veel ei ole lõppend lahing,
hulk rünnakuid veel seisab ees.
Ja veiklev-tõmmu oja sahin
kord kostab meie jälgedes.

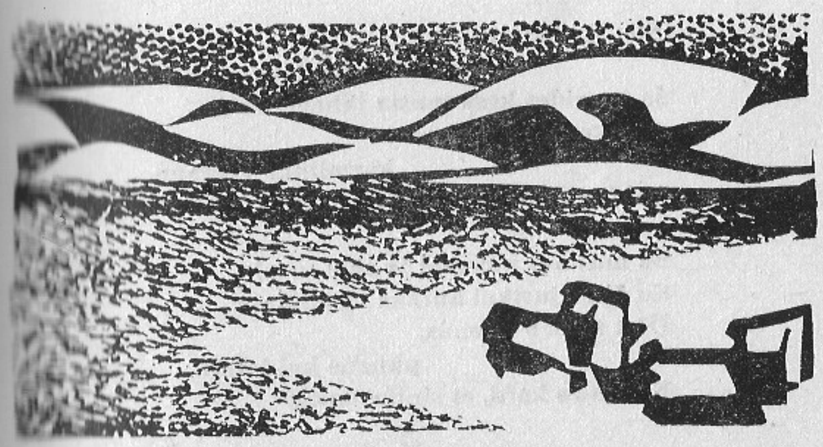

Vladimir Pavlin

TEE ELTEDŽESSE

Järsk nõksatus mind unevallast tõi
taas siia ilma ...
«Toppama jäi, risu!»
juht kirus tõustes,
ukse kinni lõi
ja ümatas
«Nüüd mootor lahti kisu!»

Me ümber koondus mustav silmapiir
ja musta taevaga seal kuskil liitus
ja sinipeenikene tähekiir
koos tähekellukaga
taevas kiikus.

Siis äkki laotus
valgus kuma täis,
ja tungides kesk musta tähepeenart,
seal kerkis vana kuu
karmiinne veerand
ja hõõgvel sirbikõverana näis!

Sa mustaks põlenud ja tühi maa!
Su õhus justkui auraks väävlikatel.
Ööst tõuseb Veenus,
punane kui latern.
Kes ütles kord, et sinine on ta?

Ent meie lähme
piki rasket teed.
Meist savitolmu jäävad jäljehaavad ...
Kui siin kord vulisema löövad veed,
siis öödki selgeiks, sinavateks saavad.

Maa meie parkund saapaid kuulma peab,
me läheme,
ei kõhklust, kartust mingit,
seks, et kord aiad tärkaks ümberringi,
et naervad tütarlapsed
kõnniks seal
ja kannaks
kõrgekontsalisi kingi!

TRAKTORID

Kõrb. Karakum.
Ükskõik, kus pilk on uitel,
vaid liivad, lainjad liivad . . .
Pingul tross,
kaks traktorit on mürisemas luitel,
poolviltu taga terasest koloss.
End paksus suitsus
raskelt õõtsutades,
neil tundmatutel nõlvul
päeval-ööl
kui inimesed, tõusul lõõtsutades,
on traktorid-töömurdjad rängal tööl.
Ning vabisedes mootorite tuikest
ja higist läikides
nad nüüd on teel . . .
Kui rong nad laskumas on liivaluitest —
ees viimne raske rännak ootab veel.
Teed murdes läbi kuuma liivalaava
retk punavaisse pilvisse neid viib.
Neil süda põleb tuhaks vähehaaval
ning liivalaineis
aeg on surra siis.
Rändjaamadest,
jõekäärakutest kaugel,
kus tuuli täis on iga taevakaar,
neid röögatuid skelette unne raugeb

kui langend sõjamehi,
näoli maas.
Ja kel siin kalmudel ka peatuks vaade
see kummardugu maani
nende ees,
et tee
nad murdsid läbi kõrbemaade,
et liivast tulisest
nad leidsid vee!
Ent mul on ainus soov —
ma muud ei vaja —,
et unetult ma võiksin
päevad-ööd
nii kui need traktorid kõik eluaja
täis kirge leegitseda
raskes töös.
Et aega,
mille ükskord kaugus peidab,
mu lihtsad jäljed jääks,
kus jalg ka käis,
ja et sealt järelpõlved võiks need leida
kui kaevu kord, mis sinist vett on täis.

KELL KUUS HOMMIKUL

Ja jälle juba kell on kuus!
Ja kellad kõik on korras
me ajutises osmikus,
ka koiduune korral.

Kell kuus. Kell kuus ju kõlab hümn.
Hümn meile,
unistele
ja paljastele.
Kõlab hümn —
kuid nagu kurtidele.

Ah, kuidas lesiks sängis veel,
poeks unehaldja perra! . . .
Ah, kuidas lesiks sängis veel
ning tõmbuks õndsalt kerra!

Ah, kuidas lesiks sängis veel,
teeks tööga lõpuarve! . . .
«Jääd hiljaks! . . .»
Taob ent kuues meel
kui arvelaual arve.

Teelt kostab jälle tuisuviis.
Torm.
Läbi tormi aga
dežurka «8—05»

signaalib pasunaga.
Dežurka — krusa, millel kuut,
Seest pime.
Hääled . . .
Silmad.
Nii palju silmi, justkui muud
seal polekski kui silmad.

Ses kuudikus veab tööle ta
meid läbi tuisu, raju.
Veab sinna — ilma tasuta —,
toob tagasi ka koju.

Kuid koduteel ei märka me
ei tormi ega tuultki . . .
Lõhn kummikutest märgadest
ja rõivaist täidab kuuti.

Nii möödus tänagi me päev.
Nii «vedas» meil — mis teha . . .
Kus, kus, kus kohta panna käed?!
Kus kohta suur, suur keha?!

Tööriided, müts märg — nagisse,
töösaapad — koiku alla . . .
Kuid käed, kus töövaev ragiseb?
Käed — laialt, laialt valla.

Ristseliti, nii pikk kui lai,
end üle sängi heita.
Ja kella kuue ajal . . .
vaid
pea teki alla peita!

Nikolai Pereval

ESIMENE VAHETUS

Käib trammipoognais välgupild,
traat undama lööb kõigest hingest
ja iga viadukt ning sild
on helisemas sammupingest.

Läks esimene vahetus,
see inimjõgi tuhatjalgne,
veel koidueelne hahetus
ja unesoojus igal palgel,

hulk haigutusemaiaid suid
teel loiult heietamas juttu ...
Ja tööliskvartal enne muid
täis ääreni sai käiguruttu.

Ja justkui kutsuks selle väe
tööjärjest jälle jagu saama,
on tõstnud õnnistava käe
uusehituse kohal kraana.

Läks esimene vahetus,
ta esimest signaali märkas.
Lõi helkjaks koiduhahetus.
Päev tõusis. Maailm ellu ärkas.

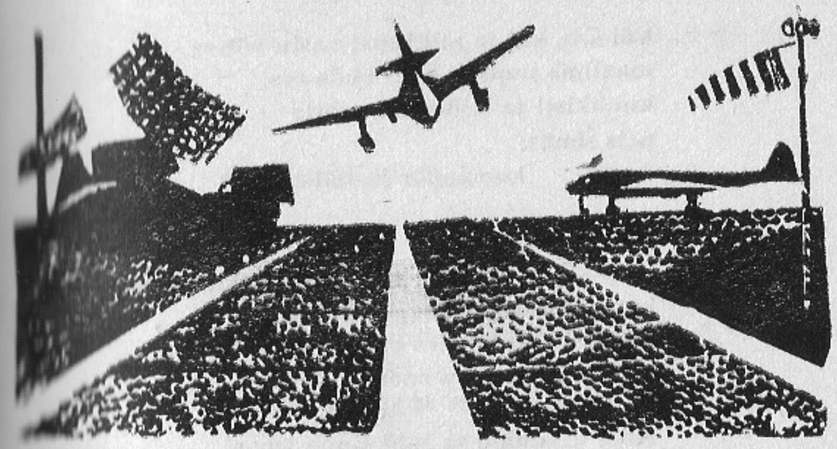

Ljudmilla Popova

KOMANDÖR

Aeg, päevitus näol tõrksal tulearmid
ja sõjapitserigi tuhmiks teind,
kuid veel ta silmad ärevalt on karmid,
veel pole puhkus kroonind võiduteid ...

Ja kuidas tuli, millal, —
ta ei taipa,
ent äkki hääles helises metall.
Kas siis, kui koidikul uustulnukaid ta
kord treenis esmakordselt pilve all?

Või siis, kui ta allüksust vastu võttes
maailma uudselt nägi enda ees,
kui äkisti ta leidis uue mõtte
neis sõnus:
komandör ja seltsimees?

Jah! Komandör!
Nii kaunis taevakumm on,
kus pilvi hõljub kerge varjuna . . .
Kuid eks just selles oma ohtki tumm on
ning sellega peab noorus harjuma.

Ning uljamaid sa juhi sinna tsooni,
kus kümneis kraades õhk on külmenend.
Neid, stratosfäärimundreis heast kaproonist,
viib «ümberhaarangule» rivilend.

Siis fotokuulipildujate trassid
sead rivisse, kui «vaenlast» nähtud on . . .
Hei, noor piloot, siit maale kaasa tassi
uus kõrgustunne, vastne võiduõnn.

Ent tema, valguse pailaps kesk eetrit,
maalt ikka pilgud üles tõstab ta:
säält kaevad seni eluta planeedid
ja kutsuvad,
et tulgu kohtuma.

ÕE NAERATUS

Nii rahulikult, etteheitest ilma,
mees pomises:
«Ehk koitu näen veel ma . . .»
Noor õde voodi ääres vaatab silma
ja eluallikaks ta vaade saab.

Ta hoiab rahu,
toidab vastupanu,
ta naerab lootusrikast naeratust.
Ehk olgu une järele tal janu,
ei enne koitu sule haigla ust.

Ei oma kasusid ta silmas kanna.
Eks mehisust ja jõudu nõua see,
et südame
saaks naeratusse panna,
et hinges elaks püha siirus veel.

Mees hääbumisest
põgeneb ehk varsti —
kõik ravimid ses naeratuses koos.
Mis sest, et seda naeratust ka arstid
ei ole ette näinud
haigusloos.

Ja oodates meil nägudel on valgus —
ta eel käib rõõmusõnum alati:
me õde!
õeke!
meie lõpp ja algus!
Pilk valgustab tal tervet palatit.

Mu voodinaaber avameelselt märgib,
kui õde läinud jälle oma teed:
«Ta astumisest
kergendus jääb järgi,
ta tulek,
nagu päiksetõus on see.»

Kus hädad,
oiged,
hingelduse kahin,
maist ilu seal ta kannab silmades.
Ta seisab ammu elu päitsis vahis,
just nagu surematu tunnimees.

Valentin Popov

KRUUBIPUDER

Mets vaikib, linnud ajavad vaid juttu,
hea keedulõhn on ümber võtmas maad.
Käes lõuna on — ja pihust kähku-ruttu
käib mustikaisse alles palav saag.
Ent traktor keset murtud oksarägu
kui karielajas on seismas siin
ja hoolsalt traktoristist tahmanägu
läks teda jootma, ämbri sees bensiin.
Nõest noormees pärast ninaotsa küürib ...

Kuid meile juba puder maitseb hea,
kui lõkke ääres, ümber metsamüürid,
maas türgi kombel kükitame seal.
Aur kerkib kausist, keerdus, kobardudes,
ja kuskil pesas piiksub linnupoeg.
Keelt isust kõrvetama kipub puder,
mis tehtud
ilma võita,
lihtsal moel ...

Nüüd saame putru vitsutada harva.
Ei ema säärast maiusrooga tee.
Siin, kodus, puder tundub vastukarva;
ei puudu suhkur seal,
see pole s e e.

Tas puudub suitsuhõng ja koidupaiku
puist hoovav lõhn, mis kordumatu näis,
kui kuldseil tüvedel, kust nõrgus vaiku,
ükshaaval kirveid üles-alla käis,
kui kükitasid rohul lõhnarikkal,
ees katel,
putru ringi pakkusid
ning tagatipuks
värvilise kikka
puust lusikal veel puhtaks lakkusid.

Robert Roždestvenski

KIRI KOLMEKÜMNENDASSE SAJANDISSE

1.

Hei,
teie, kolmandast aastatuhandest,
kel on imemõistused päis!

Teie arheoloogid
leiavad
jäljed, mis alles
me majadest
jäid.
Teie arheoloogid
siis vaevad
pisiasjadki
rida-realt.
Pruuni rooste
nad pesevad maha.
Retuši, mis ilustab,
heidavad kõrvale.
Õrnalt pühivad
tolmu asjade pealt . . .
Lõpuks õnnestub mõista neid,
väga ürgseid
ja ammugi kivistund
meie
laule täis südameid,

mis kord,
süttides igilõõmast
püha õigluse leel,
põrmuks said,
mida haigused
rebisid narmaiks,
mida hävitas vahel
laim,
mis on kurnatud tööst, aga visad,
mis on kiirusest
lämbunud teel . . .

Tahan rääkida nüüd,
kuis elame.
Teile kirjutan kirja,
ehkki ma tean,
et meid lahutab teist
inimkõrgune
umbrohi haual.
Lisaks —
kiri
vihiku lehtede peal
ei saa
säilida kaua.
Olgu peale!
Mis sest!
Olen nõus.
Minu maailm
kõdule
kuulutas kao.
Miljon kaasaegset
kirjutab kirja

kolmekümnenda
sajandi jaoks!
Kirjutab kirja
kõrgahju juures
(igal real tuhat tonni
on kaal).
Kiri valmib, raketi
orbiitide lõnga
kerides ümber
planeedi
Maa!
Kirjutab
tundmatuis
paigus
jäälõhkuja,
rinnaga murdes
teed.
Töömees kirjutab,
peatades järsult
ookeanvõimsate
jõgede veed!
Kirjutab
karmilt ja aeglaselt,
aina uusi
imesid loob . . .

Teieni tingimata
see kiri
me ajastu
hõngu
toob!

4.

Jah!
Me oleme kivid
teie paisude alus-
müüride sees.
Vääramatu
ja täpne
on ajaloo tee.
Sõjarusudest näete
taas sirguvat
meid,
elavaid
nagu südametunnistus.
Meid, lihtsaid
kui leib.
Noori —
kui varakevadel
lehtinud hiis . . .
Meie
ei uskunud
põrgut.
Meid ei tõmmanud
paradiis.
Naersime jumala üle.
Jumalad
olime ise.
Ja planeet
aina undas me samnumisest . . .
Iga ööpäev tõi
virnade kaupa
uut.
Pehmele nohininaga lapsele
andsime suud.

Ja kui lahing meid kutsus,
kodunt
läksime kõik,
kandes südames usku,
et me endi
kätes on võit . . .

Kas me kahtlesime?
Jah!
Kas tundsime nukrust?
Jah!
Ja veel
oli kombeks, et linn, kolhoos ja šaht
meile kalleid nimesid kandsid.
Andes elule hoo,
ise leidsime
end,
võimsaks tegime
end!
Me ei kartnud —
ka kui surm seisis silmade ees.

Jah!
Me oleme kivid
teie paisude alus-
müüride sees.
Kuid igal kivil, mis teile vaikiv ja rahulik näib,
oli nii palju
päevi
õnne pilgeni täis!
Oli armastust suurt,
oli mõtte unistav lend! . . .

Planeediga
sinasõbrana
tundsime end.
Lennukid viisid meid teele.
Kihutas rong ja laev ...
Kahju,
alati napiks
jäi aeg!
Et seda
kuskilt laenata
ei saa ...
Lõpuks
leidsime puhkepaiga
õnnistusrikkas
maas.
Katkesid laulud
ja lõppes me tee —
nagu seemneil, mis langevad mulda,
et homme
tärgata taas!
Meie unistus aimas,
kui kaunis elu on teil.
Ning kauges homses
oma koht on
ka meil.
Me
usume teisse.
Tahaks sülelda teid
juba nüüd!

Me oleme
tuleva algus,
teie paisude
alusmüür.

9.

Kuidas elate
kolmekümnendal sajandil?
Milline avastus
vapustab
teid?
Kas Siiriuse
ja Vegani ammu rajati
kosmoselaevade
lennu jaoks
teid?
Milliseks muutus Maa?
Ja mida ta,
vanake,
mäletab?
On teil kõigi jaoks õnne?
Kõik söönud?
Kõikidel soe?

Kogu maakeral —
poolusest teiseni —
õites aedu nii palju,
et kokku ei loe.
Ennenägematu vili
õõtsub
nagu meri,
pronksikarva
laintemöll
lööb üle pea ...
Mis ma heietan nüüd
aina söömast,
aina söögist?!

Lapsepõlvest saadik
iga palukest ma
kalliks pean!
«Aitäh!»
ma ütlen talle
juba enne einet ...
Kuid kas tõesti
Kommunism,
mis nõudis ohvriks
paljud inimelud,
on vaid hiigel-õgila,
üksainus
kõikehaarav seede-
elund?

Kas tõesti
valitseb teid
sõök?
Lisaportsjoneist
sonite?
Tõsised masinad
teevad
kõik tööd.
Ja teie
muutute nüriks?
Ja teie
lähete rasva?

Ei usu!
Ei või olla nii!
Ei usu!
Julm
väljamõeldud
tühijutt ...

Sest kui me oletame,
kas või hetkeks,
et see
on kindel tõik, —
siis minu jaoks
näib naeruväärne kõik!
Näib naeruväärt,
et aistin
samalaadi valu,
et teie pärast kerget teed
me valida ei või!
Näib naeruväärt,
et igaüks meist
teile mõeldes
ka sõjaraskust taluks!
Ning seegi,
et meile jääb võit, —
näib naeruväärt!
Ei!
Teie
mitte iial
sellisteks ei saa.
Teie teekond
naerma
maailma ei aja.
Tean,
ka tulevikus unistajal
on elu
tihti keerukas
ja tihti raske ka.
Teid vahel tabab
ootamatu kurbus

ja vahel tuleb aimata,
mis ootab ees.
Ja tuleb lahendada
nõnda keerukaid
probleeme,
et meie sellest
undki ei näe veel...
Meie lipud
järelpõlv
meilt pärib,
surematu värvitoon
jääb valgustama
maad!

Veelgi punasemad olgu lipud!
Ainult
ärgu verest,
ärgu häbist
õhetagu nad.

10.

Ma —
omaenese vabal tahtel, —
tundes truudust,
mis pakitseb
südameis, —
räägin
Vladimir Leninist
ja ka sellest,
mis on peamine
meis.

Heidab maailm
kandami turjalt ja selja lööb sirgeks,
iga päev üha rohkem
toob valgust!
Algab jalamilt
mägi,
ka kõige kõrgem.
Lenini juures on
meie
algus!
Me oleme oodanud
palju sajandeid,
seetõttu
kõigi kaugete
möödunud mässude
jõud
pulbitseb meis!
Kõigi Pariisi Kommuunide
mõtteid
vastu kajab meis!...
Järeleandmatud.
Alati ametis.
Läheme,
luues endale teed.
Ajaloos viitadelt
kuskilt
ei loe:
«Ettevaatust!
ohtlik pööre
on ees!...»
Oli pöördeid nii järske,
et pakase moel
tõid ihule kananaha.

Kõigutas vahel
ka kõige kindlamaid.
Nõrku —
rabas
jalustki maha.
Kahtlused
piinasid.
Tungisid peale
hädad ja ohud,
iga ilmakaar
juurde neid tõi ...

Kuid oli
planeedil
partei —
see,
mille tema
lõi!
Tuleviku nimel
uskuda
võib teda,
kogu maailm
seda kindlalt
teab.
Ning Lenini käsi
on hoolega valves —
igavesti! —
Kodumaa
pulsi
peal.
Ta on
kõikide põlvede ea-
kaaslane.

Elukoht — Prahad,
Berliinid,
Havannad.
Avar aegade trepp,
mille astmed on sadadest aastatest,
Lenini
teieni kannab!
Kujutlen
selgest selgemalt,
kuidas koondavad
teie
read
need,
kes on puhtad kui Lenin,
need,
kellel on geniaalsed kui Leninil
pead.
Pole üks
ega kaks neid,
vaid arvutu hulk!
Sirguvad
just nagu noored puud.
Nende rahulik hääl
on kõikjal tuntud,
seda kordab
kogu maailmaruum ...
Mis siis ikka,
eks selle jaoks teemegi tööd.
Selle nimel
on talutav külm ja kuum.
Sest alles nüüd sai maakera
õige hoo,

hakkas julgemalt
nõudma uut!
Pealetungisignaal,
kõla kirkalt!
Päike,
sära
täis raevu!

Kõik on
alles ees!
Ja Lenin —
otsekui noorus —
on alati ees!

NOORMEHED KERGITATUD KRAEDEGA

Noormehed kergitatud kraedega,
nahast jakkides,
džins-pükstes,
oh milliste sõnadega
sõimatakse teid!
Ja kõik see aeg imestatakse:
elus?!
Teie probleemi
vaevad
ajakirjakesed —
soovitavad veenda,
ära seletada . . .
Teie ei tea sellest midagi
või õigemini —
teada
ei taha.
Pealinnu mitmeid
ma nägin elu kestel,
aga pilt on igal pool
sama mis sama —
teie
seisate
ükskõik mis linna keskel
nagu petetud lootuste
mälestussammas . . .

Igal õhtul
te täpipealt ilmute,
vaateaknaile nõjate kui mannekeenid,
nagu kerjused
kaupu seal silmate.
Mis anda teile?
Ma ei tea veelgi.
Kauboide ja twistiga
teid tahetakse
lüüa pahviks veel —

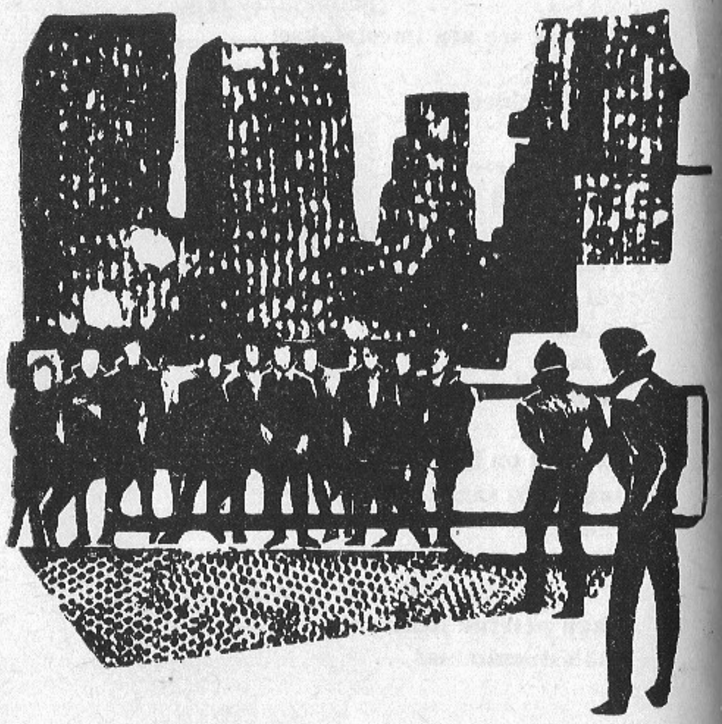

kuid üdini
teid tüüdanud on twist.
Te nurgal vilistate,
suitsu mahvite,
pilk enda meelest
sõltumatu vist.
Ehk neide ootate?
Kuid vaevalt küll ...
Neid terved karjad käivad ümberringi,
nii noored kõik
ja pidurõivad üll ...
Neid nõnda oodata
ei oleks mõtet mingit.
Ma arvan,
ebaaus
on teie lugu.
Miks arvan nii,
ei mõista ise.
Igaühele teist
määras ajalugu
just sellel nurgal
kohtamise.
Tõotas
näidata silmast silma
elu
ülekullatud valeta.
Lobises
sellest ta ilmast ilma.
Nüüd tuleb välja, et valetas.
Kas naljatas
totralt ja edevalt?

Ajalugu,
see mõtleb oma.
Teie
seisate
rahutukstegevalt
ja ootate,
ootate oma.
Äkki ilmub veel,
äkki kahetseb,
päästab igatsusest
meeletust! . . .
Seista nurgal
teil jätkub tahet veel,
kraed püsti
protestist keeletust . . .
Kuid tema mööda läheb,
ajalugu,
kolme krossiga
püüab kustutada
tõenälja.
Te seiske, poisid,
seiske sugu,
ehk midagi
veel seisategi välja!

Maia Rumjantseva

BALLAAD HALLPÄIST

Hall pea — moekarje see olevat uus,
ja noorusel mõtteta hallineb juus
ja kahekümneaastased lehtsabad
äkki hallpead on
ehtsamast ehtsamad.
Ning kust see nurjatus toodi
ja kes on süüdi, ei tea.
Ei saa viia ju
leina
moodi.
Ja niisama ka
halli pead!

Mälu . . . seisata!
Raamat ei hõnga
vaid elu
piltides nois:
. . . Leningradist
läbi piiramisrõnga
meile toodi
hallpäine
poiss.

Ma vaatasin hõbedast sasipead
ja silmi, mis nii täisealised,
ja tundsin: meist kõikidest rohkem teab

poiss,
muredest hallipealine.

. . . Ja sõdurit mäletan kahvatut —
kurdiks lõi teda mürsuplahvatus,
kõne jäädavalt kustus ta suus
ja sealsamas läks halliks ta juus.

Oi hallpäine vanadustarkus,
mis läbi käind tulest ja veest . . .
Palju juukseid küll halliks parkus
käestandmata linnade eest?!
Ja kes lugeda jõuaks
hallikslaind päid
nende pärast, mis vaenlase kätte jäid? . . .

Hall värv nüüd moes on . . . Usume.
Aga siis ei olnud see mood . . .
Linnad — hallides rusudes.
Põllud — hallikad maltsavood.
Hallid lesenäod valust pingul,
silmad pisaraist hallid peas,
tuhast hallid palged kingul
hallide kaskede seas . . .

Nüüd sõda ei ole. Ei. Kuid mis sest?
Pea halliks peab minema aastatest.
Öel moeplika Noorus —
mis salata:
halli kahlu alt muigad . . .
Kas tead:
on lihtsalt
peaaegu et
alatu

saada rubla eest
halli pead.
Moejulgust ei taunind ma kordagi,
kiidan heaks nimelt uusima, peenima.
Halli pea aga
nii nagu ordeni
auga ära peab teenima.

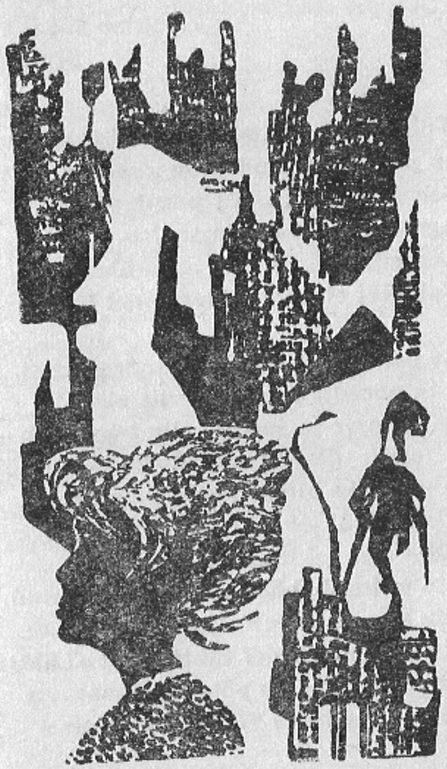

MAJA-MUUSEUM

Käib järelpõlve harras melu,
kus au ja sära Parthenon...
Vanaaegselt poeedi
...jätab sügava...
Muljete-raamatust

Tulge sisse, ma palun! Vaat see siin
on poeedi töölaud. Kanapee siin.
See ta säng on. Ta pesulaud too.
Aga see — tema aknaruloo.
Lemmiktool. Siin ta istus ühtlugu.
Vaiksest elust ta pidas suurt lugu.

Ta portree siin. Üks paljudest neist.
Siin poeedil on aastat viisteist.
Väga tume ta juustel siin toon näib —
sellest teadlastel suur diskussioon käib.
Siin — üks hilisem pilt. Pole paha?
Siis ta oodi lõi just, oodi «Maha!»,
mille eest tal läks maapakku tee.
Siin ta kuub, hõlm duellil on täkitud.
Siin — peisaaž «Kalju all». Aga see
siin on algusstroof tähtteosest «Läkitus».
Siin on kiri: «Ma põlvitan maas...»
Siin on vastus: «Võib tagasi lasta.»

Siin ta taldrik ja, keelekest kastä,
on siin tema lemmik-teeklaas.
Kriksadulle paar lehte ja ka
variant poeemist «Hurraa!».
Siin gravüür on «Poeet, kes saab medali».
Juba vaadatud? Läki siis edasi.
Päevaraamatud. Siin — ülipeen
vastulöök tema labastajaile.
Rännuaastad, teed mitmeile maile
ning artikkel «Miks narrusi teen?».

Väsind? Ongi pea lõpu käes järg.
Siin on, näete, ta loorberipärg.
Selle sai me poeet kord Toulouse'is.
Ja see pleekinud pilt kiilaspäi
toolis tukkujast sametist pluusis,
näete, siin, temast viimaseks jäi.

Surisäng, jah — siin see kanapee.
Enne seda siit kergitas pea ta
ja veel sosistas: «Tahaksin t e —» —
pole selge, kas «teed» või kas «teada».
Rauk poeet — nüüd, kus surm tema osa on,
kes see öelda võib, mis ta just tahtis!
Nõnda. Surm ongi viimane osakond.
Garderoob (ärge jookske!) on lahti.

Mihhail Sazonov

KÜNGAS

Vassili Fjodorovile

Käin Neeva kaldal... Nukraks muudab
see kõik mind, rahu ma ei saa,
et ära tunda ma ei suuda
sind, valuliselt kallis maa.
Käin,
imetlen sind ühteaegu.
Maa, suudelda ma võiksin sind,
et täidab õitelõõm su aedu,
et laulurõõmu teab su pind.

Ei usu, et sel õitsval alal
kord raevutsedes tuli kees...
Muldkoobas... Katus kolmel talal
ja lumevaip blindaaži ees.
Kas leian sind veel, küngas eilne?
Tükk maad, mis küntud mürskudest.
Jääd kalliks sadadele meile,
kes tulle sööstsime su eest.

Jäid jalad kangeks ajapikku
ning mõtlesin, kord küsin veel.
Kui hea, et põliselanikku
sealsamas kohtasingi teel.
Ta ühmas habemesse:
«Keda...

Tean, tean... Muldonn ja kõrval tamm...
Näe, seal on käänak, teispool seda
te küngas on, siit mõni samm.»
Ja lisas, süngestudes pisut:
«Lood künkaga ei ole head —
ees igal pool on aiarisud.
Kas saame läbi sealt, kes teab.»

Meil kaua polnud käia vaja.
Teerada loigust teise viis
ja suur poolkorrusega maja
me ette uhkelt kerkis siis.
Mu saatja näitas tarareale:
«Siin käiski lahing... Sama koht!
Siis läks te polk.
Ja käpa peale
te künkale lõi Ševjakov.
Mees, öelda võib, on sedamoodi,
et kahmab, mida silmab vaid.
Ja nõnda tasa-targu loodi
suur lilleistandik neil mail.
Ta aiva tulusid peab silmas.
Kes jääb siis külmaks ilu ees!
Eks hällist hauani siin ilmas
saa elult õisi igamees.
Nad, teadagi, on meile kallid,
nad on kui rõõm, kui pidupäev...
Ja nii ta elab, aina trallib,
käib turul — omadega mäel.
Ta arutleda mõistab targalt:
«Kes tööd ei tee, see ka ei söö.»
Kuid päri kord selt päevavargalt,
mis tööd ta teeb... Töö olla töö.

Kord öelnud vintispäi see murjan:
«Noh, kommunism ... Kui neil on plaan,
las rabavad. Küll nende turjal
ma sesse paradiisi saan.»»

Meel nendest sõnadest läks pahaks.
Seal vaikselt seisime, me kaks.
«Kuid küngast siiski näha tahaks,»
ma ütlesin. «Kui koputaks!»
Taon väravale ... Kistes kette,
koer lõriseb ning «peremees»,
nii suur, et pane koorma ette,
kui härg on korraga me ees.
«Ei saa!» ta möirgab. «Mis sa klopid!
Kui tahad, piilu aiapraost.
Või eraaeda nina topib!
See pole muuseum su jaoks ...»

Läks, liival lohisemas jalad ...
Ma seisin seal, mus viha kees.
Taas nägin katust kolmel talal
ja helkjat lund blindaaži ees ...
Ah, küngas, meie küngas eilne,
tükk maad, mis küntud mürskudest!
Jääd kalliks sadadele meile,
kes tulle sööstsime su eest.
Mul erutusest vappus keha,
ma tahtsin söösta raevuhoos,
et jäädavalt maatasa teha
morn pesa ämblikega koos.
Ent habemik mind käisest sasis.
«Kae, kus läks põlema, heh-hee!

Sa liialt ennast ärritasid,
end rahusta, näh, suitsu tee!
Meil vabrikus käib töö mis mühin,
Kuid selle asjaga ... Kas näed,
linn tema pesa poole rühib,
seal ongi kraanad, nagu käed ...»

Ja võimsat ehitust ma silman.
Täis lennukust tal lehvib hõlm.
Kord Ševjakovide maailma
maas lömastab ta kivist õlg.
Et kõlaks laulust küngas sealne,
et laste naer sealt eal ei kaoks,
et ikka sõprust
kalliks peaks me
ja aiad õitseks kõigi jaoks!

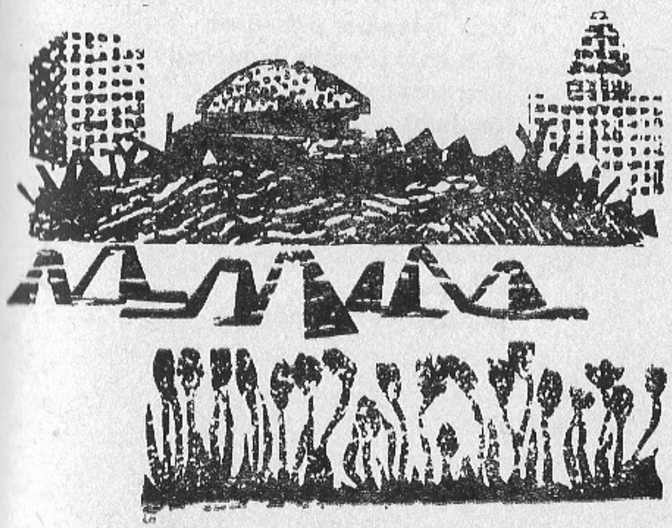

SAJANDI KESKPÄEV

On kuum ja hele
päeva hari.
On mitmes mõttes tähtsust sel.
Siis heledamaks muutub vari
ka mälestusetahvlitel.
... Tõe valgusest
on keskpäev rikas
ja pimedus nüüd löödud näib.
Ei palverändurid käi Mekas,
neid Assuani sõlmel käib.
Siin otsekui mošeesid tehes
kesk sajandite pühadust
on liikvel tehnika ja mehed
ning teraskopa
lõualuud.
Pais,
pooleli elektriliinid ...
Ei pilguga neist jagu saa.
Rändhõimu pojad —
beduiinid —
ju maha võtsid sadulad.

* * *

Öösel taevast
maa on sarnane
taevaga öösel:
Linnad kui tähtede sülem.
Metsad kui udukogud.
Ja ainult maistel jõgedel
pole teisikuid taevas,
ning piloodid leiavad tee,
jälgides Volgat, Kaamat, Jenisseid.

Vladimir Solouhhi

ELADA MAA PEAL

Jah, maa peal elada, hing rabelemas taeva —
see ainult inimlapse osa on.

Ma leban rohus keset metsa-aasa,
kus kased sirutuvad kõrgele,
ja paistab, et nad kõik seal ülal pisut
üksteise poole painutavad päid,
et kummuda mu kohal telgina.

Ent puhas, sinine on avamik
kesk haljaid kaski,
mis hilju-hilju lehti sahistavad.

Ma näen seal linnu aeglast lendu,
siis suhkurvalgeid pilvi taas.
Pilv kiiskab valget suvepäikse käes
ning valge kõrval veelgi sinisem,
veel kutsuvam on taeva sügavus.
Maal elada ning tahta mõõtmatusse —
see inimese rõõmus osa on.

Ma leban rohus
(või ka kõrbeliival,
või kalju peal, mäe kõrgel järsakul,
või kiviklibul, seal, kus mererand),
käed laiali, ma vaatan tähti ülal.

Ei ole hetke elus ülevamat,
ei ole hetke elus puhtamat.
Ei töö, ei võitlus ega naisearm
too kaasa samasugust joovastust.

Oo, rahu sügavus maailmaruumis,
kui oled täitsa suland tähistaeva
ja ise, nagu taevas, kaotand piirid,
ning tasakesi sujub, keerleb kõik.
Küll üles lendad kord, käed laiali,
küll langed aeglaselt
ja magusalt.
Ning pole lõppu lennul (langemisel)
ning pole lõppu elul ega sinul.

Jah, maa peal elada, kui hing sul püüdleb taeva . . .

Miks püüelda? Las jääda maha kased
ja lenda ise kutsuvasse sinna.
Eks osta ruttu pilet. Aerodroomilt
sind otsekohe tiivad taeva viivad.
Näe, kus su sina on. Su tähed. Naudi.
Näe pilvgi. Maa pealt sina seda nägid.
Ta aina põles, sädeles ja helkis.
Ta mööda taevast ujus luigena.
Me rahulikult sõidame tast läbi.
Vee-, udukogu. Siiski ebamugav:
siin pilvis tugevaimalt raputab.

Ma vaatan läbi akna alla, maale.
Mets on kui sammal.
Jõgi justkui niit.

Kesk aasa punkt.
Oo, inimesekene!

Võib-olla lebab ta, käed laiali,
ning vaatab üles.
Ja ilusana näib
nüüd talle üleskutsuv sinendus.
«Ma tahan sinna. Tahan kiiremini maale!»
«Pea kinni. Kohe tõused kõrgemale.
Nii kümne tuhandeni. Pole seal sa olnud.»
«Mind luba!»
«Ise unistasid. Janusid. Sa tahtsid! . . .»

Jah, maa peal elada, hing rabelemas taeva,
see inimlapse õnnis osa on.

Vladimir Solouhhin

LILLED

Kord minult küsiti mu lemmiklille nime.
Mis teil on arus, teete nalja?
Ons võimalik
siis tuhandeist nii armastatud asjust
veel nimetada kõige armastatum asi?

Ning üldsegi,
kas mõelnud olete
ka lille olemuse üle?
Idee missugune
ja kuidas (rääkides koosolekute,
me kirjanikkude koosolekute keeles),
mul öelge, millisele sisule
on kunstnik andnud rukkilille vormi?

Mis meile, inimestele, on armastus,
see taimele või puule on ta õitsemine.
Mis meile
on magus valu armsa läheduses,
on erutus ta naeratusest, pilgust
(jääb südamele tulemärk ta naerust),
ja unetus või kohtumine, suudlus,
soov, igatsus ja kurbus, juubeldus,
see, mis on meile peagu linnutiivuks,
see, mis me põues ümber sünnib sõnaks
ning muusikaks,
see kõik on taimel — õis.

On rahvahulk kui mitmeliikne lehestik,
kuid elu nagu kevadaas on ühetoonne.
Ning äkitselt,
kord siin, kord seal sel taustal tasasel
on armastus.
On lilled.
On meelespead, on kummelid
ning veripunasena leegitsevad moonid.
Ka see on armastus, mis on nii hoopis avali,
ja see, mis vaikses videvikus peidus on
(maikellukest võiks oletada),
öökannikese
salapärane pikantne õitsemine
ja kangesti pead pööritama panev
magnoolia nii pillav õitetoredus.

Jah, elu õitseb nagu aas,
see juba on nii ilus.
Ta on ka kirgas.
Ja ta lõhnab hurmavalt.
Ta õitseb ... juhtub, et küll viljatult
(jah, puhu on ta viljatu!),
kuid puhu kannab emasuseõisi,
kuid ikkagi ta õitseb, õitseb, õitseb!

On mõnel taimel õitseajad igal kuul.
Kuid kaktusel on sajandis vaid ainus kord.
Oo, imeelukas ja nõelakuhi! Quasimodo!!
Kuis ootab, arvata võib, oma aega ta,
suurt magusaimat silmapilku,
mil lahtipuhkend õie sees
(kui tolmukübe langeb emakale)
uuseluga siis seostub tolmukübe.

Ärm ongi õied. Ent kuis armastada armu?
Jah, kuidas armastada?
Ent kui te tingimata,
ent kui te igapäevselt vaatekohalt
mind siiski küsitleda tahate,
missugust lille üle kõige armastan,
võilille siis ma nimetaksin eeskätt.
Kus jääb maikelluke? Kesk põldu rukkilill?
Või toomingate lõhnaküllad kiharad?
Veekupud? Jorjenid? Ja valge vesiroosi
all- või pealpeegelpinnaline värelus?
Ning, lõpuks, roosid?!

Seis! Oodakem.
Mu südant ärgem katki rebigem. Ma armastan
ka muidugi maikellukest ja vesiroosi, sinist lumelille
ning ristikheina roosat mütsakat,
ka roosatavat ussitatart
ja roosi, kullerkuppu. Muidugi ...
Kuid miskipoolest
võilill on mulle õitest kõige lähedam.

Seepärast, esmalt, et ta sarnane on päiksele.
Nii imeselgelt päike nagu kajastuks
neis loendamatuis peegelhelkjais kildudes,
mis kodusesse rohtu pillatud on laiali.
(Niipea, kui päike peitub metsa taha,
kas jääb siis ainukegi võilill
veel lahti, õitsema, — ei iialgi!)
See öeldud olgu muuseas. Mitte sellepärast ma
ei armasta võilille väikest, ujedat.

Seepärast armastan, et hoidub inimeste ligi
ta alati, et kasvab otse läve all,
või vanal muldrikul või aia ääres,
ning kipub esimesena
nii rõõmsalt naerva lapse käte poole,
kes esmakordselt üldse lille näeb.

Seepärast, et ma neljakümne aasta eest,
kui saabus aeg, et võisin näha maad,
kui saabus aeg, et võisin näha päikest,
ei näinud mitte tulpe ja nartsisse,
ka mitte meelespeade inglisilmi
või moonipeenra saatanlikku leegitsust,
vaid just võilille,
elu täis ja päikest,
ja mõrudust ja mett ja pehmet sooja
ning palju headustki maapoisi vastu.

Ma paljakäsi murdsin päikest.
Nii hõlpsalt sulgjaid nutte laiali ma puhusin.
Ja kerged ehmed laskusid
maapinnale,
et uuesti sealt tärgata.

Hea vana sõber
mu naiivne võilill . . .

Mihhail Svetlov

VANA TAKSOJUHI LAULUKE

Kui puuduks elul kindel usk mu sisse,
nii ta mind rängalt kipub proovima.
Küll perekonnaseisuametisse,
küll kirikusse sõitsin noori ma . . .

Jah, olen taksojuht. Ükskõik kui pikka
teeotsa teha mul ei tule ka.
Mind peate õnnelikuks? Minge ikka!
Mul vaev on rohelise tulega.

Ma puhkust justkui vist ei peagi saama
ja mulle paistab, et mu saatus on
ühtsoodu sõita neetud raudteejaama,
kust õnne poole aina väljub rong.

Jah, olen taksojuht. Ükskõik kui pikka
teeotsa teha mul ei tule ka.
Mind peate õnnelikuks? Minge ikka!
Mul vaev on rohelise tulega.

Vean pakases ja põuas inimesi.
End nendeta ei vääriks vaevata.
Eks sohvrid ikka sõitjailt salakesi
ju kübet õnne püüa laenata.

Jah, olen taksojuht. Ükskõik kui pikka
teeotsa teha mul ei tule ka.

Mind peate õnnelikuks? Minge ikka!
Mul vaev on rohelise tulega.

Maanteede tuul, hea küll, mu kõrvus unda!
Veel mulle, kaugus, alistuma pead.
Kuid sõbrad: väsimus end annab tunda.
Mul sõidutatud on kõik inim-ead.

Jah, olen taksojuht. Ükskõik kui pikka
teeotsa teha mul ei tule ka.
Mind peate õnnelikuks? Minge ikka!
Mul vaev on rohelise tulega.

Vadim Šefner

KÜSISIN OMA MÄLULT

Milleks läinut nukras helluses
võtta ühes siis, kui ees on tee?
Langenud ei ärka ellu sest,
lahkunuid ei pööra koju see.

Mälu lausus:
«Unustada võin
kõik, kuid kerjuseks siis muutud sa.
Kaitsen sind, et pimeduse võim
sinu aardeid ei saaks puutuda.

Raskel hetkel, kui meil nõrkeb jõud,
kui meil oma au on kaitsta püüd,
minevikult küsime siis nõu,
möödunust meil sõpru kutsub hüüd.

Sõbrad, kelle tund ju ammu lõi,
kuulevad ja tõttavadki ööst.
Meie aidata neid küll ei või,
kuid meid aitab nende appisööst.»

UNETUS

Nõnda lihtsalt ei unne saa langeda –
päev ei vilksa ju mööda kui lind.
Mälu keskjaam helistab rangena,
nõuab ööṣiti mõnikord mind.

Päeval vaidlused tihti ma lühendan,
vaikin ohtlikul käänakul.
Sidetööline Unetus ühendab,
käsib lõpuni rääkida mul.

Päevast arglikkust sügavalt vihates
enam pole ma tüli eest paos.
Päevast sõnelust tagasi ihates
sirged vastused välja ma laon.

Tõde vale ees häbist ei puneta,
avameelsust ei arvata süüks.
Küllalt öösiti visklesin uneta —
päevatööle ehk kohandun nüüd.

Et mu süüme uttu ei peidaks end!
Selge sõnaga selgeks saab sott.
Päeval julgemalt tülisse heidaks end
ja magaks öösel kui nott.

KIRI ENDALE

Sa mugava õnnega
hästi ei sobind,
ei teinud
karjäärigi säravat.
Sa alati tegudest
haaratud olid,
tööd vihtusid ausalt
ja kärata.

Sa rajasid teed
ja lauludes
su nooruslik tarmukus maksis.
Mis, sõbrake, praegu
on sinuga lahti?
Miks kadunud aegu,
miks vaikust vaid
sul peamiselt kiita on mahti?

Surm, teadagi,
kõigile valmistab kohti.
Ja vanadus samm-sammult allutab kõik.
Kui nukralt teadmiseks
võtta see tõik,
peab nentima küll —
et elu on
ohtlik.
Lõpu tas leida võib . . .

Ma tunnen sind rohkem
kui võib-olla keegi
ja soovitan tuttava moel:
ära peeglisse piilu,
ära austa apteeki,
ära kaduvaid aastaid loe.

Sea reipamalt sammu,
et kõrvale rajalt
kõik halisev,
virisev jääks.
Sest julge
ainsama korra sureb,
argpüks — iga päev.

Ära aastaid kui kopikaid
arvesta nii —
hinges tühjade tegude kartus.
Pea meeles,
et vanadus saabub just siis,
kui meist on taganend vaprus.

KOMMUNISTID

Meid, kommuniste, ajastu tõi ilma,
heatahtlikud ja võimsad on me käed,
me käed on need, mis kannavad maailma,
neil lasuvad kõik orud, mered, mäed.

Öö meie kätetööst kui päev on valge —
kas kerkis linnu, terast valati.
Kui võrdsed, päikesega palgest palge
me seisame. Ning nõnda alati.

Maailma südamete tukse kandub.
Me jõud on südameis, mis loitma löönd.
Kui kustuks päike keset taevarandu,
siis kommunisti süda leegiks öös.

Näo maailm pööranud on meie poole!
Maailma nägu — on kui ime see!
Kui õitemeri, voog kus järgneb voole,
kui koit, mis kastesinna heidab tee.

Meid miljoneid on. Aga meie kätel
on Maa — ja linnad pesadena tal.
Kui moonid õitsevad Maa kohal tähed
ja tolmund saapais käime nende all.

Ja tolmund saapais käime oma teed
ning meie kanda on maailma mured,

kui aga muid maailmu leidub veel,
meil nende eestki vastutada tuleb.

Kus eal mu jalg me maal ka mulda
vaotub,
kus käingi, hinges leegitsemas arm —
lipp leninlik
mu kohal on kui laotus,
kui taevalaotus, pidulik ja karm.

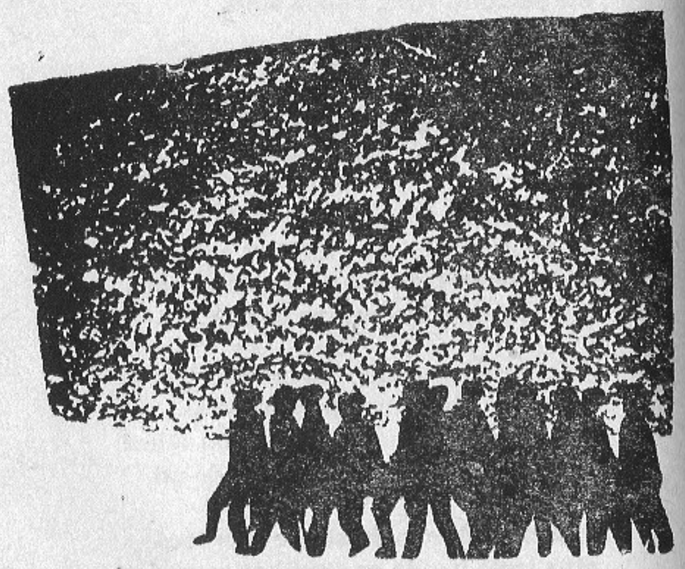

TULED

Ah, tuled kauguses ja ligidal,
teid puutuvad
mu külmetavad pihud . . .
Mu argipäeva koesse sigivad
te ranged jooned, ergad kiirtevihud.
Kas keevitusehelgid,
rännulõkked
või lambid majades
või paagisilm . . .
Te kutse taban ma
ning olen tõttel
te juurde siis,
kui pime on maailm.
Ja unub taas,
et märku silmapiiril
ei anna tuled, vilkudes mu ees,
vaid, et seal inimhinged
laotamas on kiiri,
need,
kelle juurde üha olen teel.

Ljudmilla Stšipahhina

SINU HÜVANGUKS KÕIK

Inimlaps tegi esimest korda häält,
inimlaps padjal, esmase mähkme väel,
Inimlapsel on soe,
Inimlapsel on hea.
Piimaläte end heldelt ta suu juurde seab,
Talle kooti flanelle ja lõuendeid,
pesti põrandaid, pooniti läikivaks neid,
tehti aknad avali, süüdati lamp ...
Aga sina ju veel oled kisendav pamp.
Miks siis kaigub su ümber kui pasunahõik:
sinu hüvanguks kõik!
Sinu hüvanguks kõik!
Veel sa värvide vahelgi vahet ei saa.
Kuid su jaoks juba raamatuid kavandab plaan:
lastest, loomadest, lindudest, loodusest ...
Laevad merel on valvel su rahu eest.
Teadus valvab, et kaloririkas su söök,
arst — et terve ja reibas su südamelöök.
Unest unetatakse
koidueelnegi lõik ...
Sinu hüvanguks kõik!
Sinu hüvanguks kõik!
Kasvad suuremaks, suuremaks. Suureks saad.
Sul on aus, avar hing, aval meelelaad.
Kaevad maapõuest sütt.
Kannad külvi eest hoolt.

Sinu hoolega liitub su kaaslaste hool.
Ja kui juhtub, et piirab sind muredering,
Kodumaa on su kõrval ning julgustab sind.
Tume tund,
videv viiv,
ebaõnnestund päev
mööbub pea, kui sind toetavad miljonid käed,
miljon silma sind vaatavad sõpruses.
Inimlaps — see on vend,
see on seltsimees!
Ükskõik mis sa teed —
ujud, lendad või käid,
inimlaps, kes sa nii palju armastust näind, —
tee julgelt, et hiiglaseks saada sa võiks!
Sinu hüvanguks kõik!
Sinu hüvanguks kõik!

TEAN TEDA

Vaid aknad ja aknad. Kui kärjekannud.
Ja õhtuti valgus kui mesi on neis.
Selle kõrghoone juurde mind jälle tõid sammud
kahekümnendal korrusel elab too neid.

Näen, kuidas ta silmisse väsimus sööbib.
Käib arvestustöö, kasvab numbrite ruut.
Aina terasest, sulamist — poole ööni,
kell üheksa hommikul — instituut.

Suuresilmne ja kasvultki tüdrukuohtu,
neljakümneselt puudub veel perekond.
Tean teda — kuigi me pole kohtund;
ta selle eest minu lugeja on.

Sa mine või praegu, kui teeb oma plaane, —
näed paljude kuivade teatmike seas
mu taevavärvilist, oksake kaanel,
läbisirvitud värsikogukest seal.

On kesköö. Ja vaikus. Sai voodisse lõpuks.
Ebamäärane sumin käib kuskil all...
Ta uinus. Ja varsti on endale võtnud
toa tõmbetuuled ja tähtedeparv.

OLEN VÕLGU...

Aeg see laulis
nagu metsik vihur,
aeg see õitses
nagu müüt, legend.
Meie noorus möödus kiires kihus,
peade kohal halja mõõga lend.

Lahinguisse kadusid me ratsud,
meie oma verre
koit ning silmapiir...
Meie ehitatud Komsomolsk kuid katsub
otse käega
iga koidukiirt.

Meie elu oli rängalt raske:
ratsud liivadesse lükiti,
laevad maeti meremanalasse,
taevas purustati viimse tükini.

Aga meie au ja kuulsus kasvas
seal, kus magab reamees
ja divkom.
Pjedestaalidelt me tankivägi vastas
kõigile, et õigustki veel on.

Kui me läksime,
kõik ühel meelel,
viimse tõkkeni me läksime.

Kuul
me südant nõelas
tulikeelel,
komsomoli
kaarti
läbides.

Meie järglased
ehk laulavad meist hümne
endi eluaastail küllaseil.
Meile jätkus neid vaid viieks...
kaheks kümneks,
rohkem kaheks kümneks,
siis nad võeti meilt.

Mälestus meist hargneb nagu oja,
hargneb, lendleb taevakaarini...

...Olen võlgu teile, pojad, pojapojad,
võlgu teile, isad, vaaridki.

Tahan minna ikka teie saatel,
laulda ikka teie laule teel,
hoida haljas
ennemuistne saabel,
õige kursi peal
raketi tee.

N. Zlotnikov

MÄNG

Metallivalu pole töö,
vaid mäng.
Mäng meistrile
ja mäng ka terasele.
Mäng, milles järjest kehastub ta hing —
kord saab tast büst, kord kirvetera hele.

Ta puhtast rõõmust pulbitseb ning keeb
ja langeb vormidele kaissu julgelt.
Usk meistri julgusse ta julgeks teeb.
Usk tema julgusse teeb meistri julgeks.

Nii ajast aega kestnud on see mäng.
Naer valukojas trumpab tusad üle.
Kuid vahel,
kuulen,
meistril hääles äng —
ja nurjund valum nurjund vormi süles.

Kui tuttav on see igavene itk,
see piinlus lahenduse leidmatusest!
Mu ette kerkib otsinguteretk —
metallivalu — aja sügavusest.

Eks minagi, kui algan oma tööd
ja trotsin eakust, väsimust, mis segab,
ju jätka selle retke pikka teed
ning esiisa
mängu terasega.

N. Zlotnikov

ORKESTER

Mu pildid lapsepõlvest karmid on kui aegki.
Ja ärgu ununegu nende lihtsus, selgus,
mil üle kogu minu maa orkestrid
kui oodatud hoovihmad kohavad.

Mu kooli nelinurkses õues oli
siis vastuvõtupunkt. Seal jäeti hüvasti.

Seal naised kaotuskuristike kohal
siis kandsid silmi tulvil pisaraist.
Lõõtspilli uimastavas helihoovas
lõid mustlastantsu kutsealused.
Ning vanamehed, seistes vaiki ringis,
mahorka kanget suitsu alla ahmisid.

Kuid kooliõue päriskeskuses
ja mure, valu päriskeskuses,
kesk naiste rätte, meeste seljakotte
nii uljalt mürtsutas puhkpilliorkester.
See mängis marsse, mis nii helasid kui vask.
Kuid meie noote pillimeestel hoidsime.
Kolonnid aegamisi rivistusid
ning otse liikusid siit vaksali.

Ent vähemaks jäid igal päeval pasunad.
Ja pillimeeste näod me ära tundsime
kesk jaama poole kiirustuvat rahvahulka.
Ju lõppes august. Tihti sadas vihma.
Sel päevalgi vihm nukrutses maailma kohal.
Me kuubedest sai tehtud varjualune
ning harjumusest lõime lahti noodid.
Kuid pillimehi oli ainult kolm.

Löökpillur tuli, tuli bass ja kornetist.
Me ikka tavalises kohas seisime.
Siis üles rivistus seal viimane kolonn
ja hakkas tasa õuest välja liikuma.
Ta kohal lahti lõi orkester marsiloo.
Nii taeva heisatakse üksnes lipp.
See marss ju kõlas mitte õue keskel,
vaid kusagil nii väga kaugel ees.

Me vahtisime, vahtisime kaugusse.
Ning meeste suhtes, kes siit läksid sõtta,
meid piinas kadedus ehtpoisikeselik,
nii kõrge, puhas kui kornetiheli.

MURE

Vaid muredes iseloom avaneb vist:
on tugevail
valu ja muregi tugev.
Käed laiali heitnud
kui varisend rist,
mees mullaselt kalmult on otsimas tuge.
Kelle ta kaotas küll,
isa või õe,
jäi ilma ta mõrsjast või naisest või vennast?
Kuid laske ta ahastust üksinda põeb,
miks pärides vahele segada ennast!
Kui Obile madaldub loojangu vask,
ta tõuseb,
pihku pigistab mure.
Ning kõmaval stepiteel kaigub ta ast,
ta sammude kaja
veel kaua ei sure.
Ent üksinda raske, nii raske on teel,
kui paistavad tähed
kui silmavesi ...
Ta juurde siis tuleme vaikides me
ja kandami võtame
hulgakesi.

NOORUKITE UNENÄOD

Kuu,
nagu vaskne kompass,
vihureist punaseks rapsitud.
Nooruk näeb unes kosmost —
kui mustapalgset Paul Robesonit,
hiidu,
kes kingib heldelt,
just nagu laule,
tähti ...
Noorukite uned on helged,
kõik neis on ime ning tähtis.
Nooruk näeb unes seedreid,
latvu — pesades linnud,
ratsusid isemeelseid,
kel silmades lummavad innud.
Nooruk näeb uusi puure
lõikamas uusi maake ...
Noorukite uned on luurel
teel,
    mis viib
täiseamaale.

* * *

Me elu suurel ookeanil minek
meil käes on kaugemale rannale,
mil kommunismimaa on antud nimeks...
Vaid seal meil lõpule võib jõuda tee.

Me vähemaga leppida ei soovi
ja peaksid raskusedki määratud
me ette tõusma — eks siis jõudu proovi.
Me randume — see nii on määratud.

Kui jääks vaid tuumaplahvatused vaikseks,
külmsõja ähm ei tumestaks me teid!
Oo, kui võiks ainult nimetada Vaikseks
Suurt Ookeani, mis on kandmas meid.

On meeles meil, mis pidi tundma Jaapan,
kuis kalur ärevusest kahvatus,
kui äkki päiksetõusu läänest vaatas! —
Kuid oli see vaid surmav plahvatus.

Mis oleks ka — tähtajad meile soodsad,
ja inimsugu jälgima on jäänd,
kuis idast elupäike tõuseb hoogsalt,
las ohtlik surmapäike märgib läänt!

Me kindlalt saavutame õnneranna,
mis igaühele on avatud,
ja igaüks sel oma nime annab
ning kiidab avarust nii tavatut!

Nikolai Trjapkin

ÕISED VEDURID

Maa rööpmeist helendab, linn tähemütsi kannab.
Ja öö mu aknas on — pool kasteveest, pool nõest.
Käib puksikõmin vaguneil ning taevarannad
on kahkvel vedurite laiast häältejõest.

Kord heledalt, peoleona kord, kord tuhmil lohal
öös huikeid märguandeks vahetavad nad.
Käib raadiolaineil, suikuva Donbassi kohal
dispetšerite hääl. Ning rongid sõeluvad.

Oun, kuula, lookavajund oksalt aias langes!
Kuid seal depoo ja pöörmetuled, vappuv pind.
Käib ronge, seitseaastakule teada andes:
«Me tuleme... Me läheme... Et võita sind!»

«Mu vaim on küps kui ploom! Las käia!»
hõikan endas.
Ent seal: «Uh-uu!» Käib lõgin läbi pööranguist
ja lehvib Linnutee kui Igavikku lendav
tumm, tuhakarvaline vedurite suits.

On stepis rööpmehelk, linn tähemütsi kannab.
Ja öö mu aknas on — pool kasteveest, pool nõest.
Käib puksikõmin vaguneil ning taevarannad
on kahkvel vedurite laiast häältejõest.

Anatoli Tšepurov

ÜHEKSAS FORT

On Leedumaa — mets, küngastik,
jõeäärne luht.
Tee keerutab end auto all.
Kuid — seisa, juht!

Mis poolest kuulus kivi see?
Mis oli kord?
Ei vasta juht. Ma ise loen:
«Ü-HEK-SAS FORT»

See õudne fort! See õudne fort!
Mul peksleb oim.
Suur vaikus valjult kisendab.
Mis raske roim!

Ma hädakisa kuulatan.
Luukrigin seal.
Ja lõkkesuitsust vaatavad
me laste pead.

* * *

Las parem sa ükskord ei ava mul ust,
kui et ukse ma ise sulen.
Las parem ma ise eksida sus,
kui et eksida sinul tuleks.

Las parem mind sarvekandjaks sa teed,
kui et punun sind pettusevõrku.
Las parem mind põhja viivad mu teed
kui sind miski minu tõttu.

Kui elan ma alles,
kui elad sa veel,
ning õnne kanname rinnas,
tahan päikene olla su silmade eel,
su jalgadealune pinnas.

TOOMINGAS

On toometihnik paks ja uimastav.
Sa hinga, vaata, seistes sees,
ja murra!
Valu tuimastav —
kui vähe kevadeid veel ees!
Ehk võiksin siiski olla mureta,
kui jätan maha kalli maa?
Sest maailm midagi ei sureta,
kõik uue sünnitajaks saab.
Mu arm on ükskord teiste radades,
mu raev on teistes vihasem.
Kolm tuhat korda
aastasadades
mu vaevad kannab mõni teine memm.
Ei miski kaduda saa päriselt . . .
Ja toomingas on hiigelsuur.
Oh kuidas pühalikult väriseb
mu õndsa ema lemmikpuu!

LÕKKED

Kui tulin rännakult,
ma lõkkel paistsin end.
Ka võõra polgu tuld
ma olen silmitsend.

Ma seisin tagareas,
siis: — Sõber, lähene! —
Ma ettepoole pean,
ja mükslen väheke.

Aeg, ära puutu meid
teekonnal tõtlikul!
Kaks kümmet sõdureid
tuld vaatab mõtlikult.

Üks muutub julgemaks,
ta jalad lahti teeb.
Kuid teisel lõppes jaks
ja külili on see.

On lõkke ääres taas
meil tunded pühimad.
Tean tule värve maas
ja leegi mühinat.

Ning kõrgel männipuul
oks särisema lööb.
Ja tuhmub liigne kuu
me lõkkevalges öös.

... Ah mis on minuga?
Mis ajast juba see?
Miks mällu sirutab
too kauge lõkke leek?

Kuid tuisu, vihma teelt
mu lõkked kaotavad.
On nagu linnad nad,
mis valgust laotavad.

* * *

On päris pime metsatelk
kui linnake, kus voolust puudu,
vaid ülal okstes mõned ruudud
on kumamas, kus vilgub helk.

Veel nurmel veidi valgem näib,
kuid suverahu kõike valdab.
Ja põlluteel, jõe kõrgel kaldal
veel mõni paar hellvaikselt käib.

Sel tunnil mõtiskleb ka maa.
Nurm upub lillatavas kumas.
Kas taamal tarbeks, tarbetumalt
löönd lõkketuli hulpima.

On kõikjal vaikiv rajatus:
kas jutukehvad, sõnarohked,
need, kel on kannul õnn või ohked —
vait olla on neil vajadus.

Kui puhu pilku tõsta saad:
öö jõele koondab uduvine,
käib ümbertkinni astumine
kui armund paaride paraad.

* * *

Silm pisarais mõnel on murest
või huules on hammustushaav . . .
Ent siis, kui poeet ükskord sureb,
siis sünniks kui uuesti ta.

Kaob päevade juhuslikkus
ja teraselt loetud saab
ta varastki loomingurikkust.
Mis ununenud, leitakse taas.

Need pole vaid kordaläind salmid,
mis tehtud, kui selleks on soov.
Need aegade jooksul on valmind,
neil aegade pitser ja proov.

. . . Ka mina kord seda teed lähen.
Su leinast ei hakka mul soe.
Sea nii end, et valgus on lähem,
mu raamatuid lehitse, loe.

Meid pole — kuid ilmume jälle
kui eile vast avastatud,
on vanulgi sõnul need jäljed,
mis praegu just kavastatud.

Sergei Vassiljev

RAHU EI OLE

Paugub kui jõgedel pakane kole,
piitsa kui vihistab sügisemaru,
rahu ei ole, rahu ei ole —
tahaksin katsuda jõudu ja aru.
Tahaksin võtta kui hinnatu kingi
tuiskude keerise, õhtuse hilja,
kinkida, ilma et kirjutaks ringi,
lugejast sõbrale vaatluse vilja,
õnnelik tagasihoidlikust andest,
tahaksin sõnale eesmärki nõuda,
terasevalajat südames kandes
põldude harija hingeni jõuda.
Kuulen kui kaugusest lahingukära,
tormile eelnevat vaikust kui haistan,
rahu on ära, rahu on ära,
kindlalt ma lähen ja argust ei paista.
Hangedest üle ja koolmetest läbi,
suurvetes rändan ja hallades magan.
Kibedat valu ja vaeva ja häbi
äraostmatu rahvaga jagan.
See oli sõja alguseaastal.
(Olid need ajad vast mures ja pinges!)
Nõnda on igakord lahinguaastal.
Kõikjal. Ja alati.
Kuni ma hinges.

Ausalt ma tahaksin värssidetule
homse kiiremaks jõudmiseks anda.
Rahu ei tule, rahu ei tule —
aiman, et uued on hooled kanda.
Lobamokki veel leidub maailmas,
kostab ükskõiksete sulgede krigin,
enese kasu on paljudel silmas,
solvab mind umbusk ja virisev vigin.
Kuidas ma tohiksin mööda neist minna,
ära tundmata pöörata palet?
Värsiga ajan neil vingu ninna,
kõrvetan riimiga valskust ja valet.
Avatud sülega nõnda ma sammun,
kõlavad rütmid hoian ma valmis.
Rasketel teedelgi jätkub mul rammu,
tuli ei kustu mu hõõguvas salmis.
Õnne ja valu veel kohata tuleb,
päikest ja vihma kannavad pilved.
Rahu ei tule, rahu ei tule,
minu jaoks iial ei tulegi ilmselt.

SISUKORD

JURI ADRIANOV, **Kommunistid tulevad.** Tõlkinud Jaan Kross 5
ANATOLI AKVILJEV, **Te otsige rasketel teedel.** Tlk. Helvi Jürisson 8
ANDREI ALDAN-SEMJONOV, **«Laiad lõikeheinalised rabad».** Tlk. Helvi Jürisson 9
ANDREI ALDAN-SEMJONOV, **Olin ma Uraalis.** Tlk. Kaljo Kangur 11
NIKOLAI ARTJOMOV, **Automaatur.** Tlk. Jaak Põldmäe . . . 13
ILJA AVRAMENKO, **Eleegia.** Tlk. Jaak Põldmäe 14
VLADILEN BELKIN, **Divnogorsk.** Tlk. Helvi Jürisson 15
„ „ , **«Kunagi seakarja hoidsin».** Tlk. Helvi Jürisson 17
VLADILEN BELKIN, **Maja teeristil.** Tlk. Kaljo Kangur 19
IRINA BORISSOVA, **Kohutav teade.** Tlk. Jaan Kross 21
VILEN BORISSOV, **Kalurid.** Tlk. Kaljo Kangur 24
NIKOLAI BRAUN, **«Kui esimese sammu sa».** Tlk. Erni Hiir . 26
OLEG DMITRIJEV, **«Mis arvate küll linnast, kui sel linnal».** Tlk. Kaljo Kangur 28
JEVGENI DOLMATOVSKI, **«Pole hetke, mil maa peal ei kuuleks».** Tlk. Jaak Põldmäe 30
LEV DRUSKIN, **«Kui mõtelda — mis värvi on küll hääl?».** Tlk. Jaan Kross 31
MIHHAIL DUDIN, **Eile käis sõda.** Tlk. Jaan Kross 32
„ „ , **Laul igioptimismile.** Tlk. Jaan Kross . . . 35
VLADISLAV FATJANOV, **Minu asula.** Tlk. Erni Hiir 37
DMITRI GOLUBKOV, **«Viimne sõjataiv just oli käes».** Tlk. Jaak Põldmäe 38
GLEB GORBOVSKI, **Inimese hing.** Tlk. Jaak Põldmäe 40
NIKOLAI GRIBATŠOV, **Ei, poisid! . . .** Tlk. Erni Hiir 42
RAMIL HAKIMOV, **Lõikuskuu.** Tlk. Tõnis Lehtmets 46
NORA JAVORSKAJA, **Plaažil.** Tlk. Lehte Hainsalu 47
VALENTIN JERMAKOV, **Piiripeenar.** Tlk. Lehte Hainsalu . . 49
JEVGENI JEVTUŠENKO, **«Ei — mina miskit poolikut ei vaja».** Tlk. Jaan Kross 51
JEVGENI JEVTUŠENKO, **«Noor valmustus — kui tore!»** Tlk. Jaan Kross 52
IVAN KAŠPUROV, **Õhtused hääled.** Tlk. Tõnis Lehtmets . . . 54
BIMMA KAZAKOVA, **«Su järeljätmatud silmad».** Tlk. Lehte Hainsalu 55
LEONID KISSELJOV, **«Kas püüdsite kord jälgida».** Tlk. Lehte Hainsalu 57
LEONID KISSELJOV, **«Kasvatuse ma sabades sain».** Tlk. Kaljo Kangur 58

V. KOSTROV, **«Öövahmed katavad kõik sopkalõhed»**. Tlk. Erni Hiir 59
VLADIMIR KULAGIN, **Ma sammu astusin.** Tlk. Erni Hiir . . 61
BORISS KULIKOV, **Raudkindlad juhid ehitusetandril.** Tlk. Helvi Jürisson 62
NIKOLAI KUTOV, **Lapsed ületavad tänavat.** Tlk. Tõnis Lehtmets 65
ALEKSANDRA LARKINA, **Võrse.** Tlk. Kaljo Kangur 67
MIHHAIL LUKONIN, **Algus.** Tlk. Muia Veetamm 68
NIKOLAI MALÕSEV, **Vihm.** Tlk. Kaljo Kangur 69
„ „ , **Õnne asula.** Tlk. Helvi Jürisson . . . 70
BORISS MARJEV, **«Miks me sinuga üldsegi linnas nii vähe».** Tlk. Erni Hiir 71
LEONID MARTÕNOV, **«Mitmesugune . . .».** Tlk. Helvi Jürisson 73
MIHHAIL MATUSSOVSKI, **Mis ta õieti on siis, see Aafrika.** Tlk. Jaan Kross 74
SERGEI ORLOV, **«Kõik kauge astub üha lähemale».** Tlk. Jaak Põldmäe 76
SERGEI ORLOV, **Leib.** Tlk. Kaljo Kangur 77
„ „ , **«Ma usun jumalat, ent mitte sind».** Tlk. Jaak Põldmäe 78
LEV OZEROV, **«Tõused mäkke, ja ümber, sa näed . . .»** Tlk. Jaan Kross 79
VLADIMIR PALTŠIKOV, **«Ta päiksest ja valgusest tulvil».** Tlk. Erni Hiir 80
VLADIMIR PALTŠIKOV, **Tänav.** Tlk. Erni Hiir 82
VLADIMIR PAVLINOV, **Jäljed.** Tlk. Helvi Jürisson 84
„ „ , **Tee Eltedžesse.** Tlk. Helvi Jürisson 86
„ „ . **Traktorid.** Tlk. Kaljo Kangur . . . 88
ANATOLI PEREDEJEV, **Kell kuus hommikul.** Tlk. Muia Veetamm 90
NIKOLAI PEREVALOV, **Esimene vahetus.** Tlk. Kaljo Kangur 92
LJUDMILLA POPOVA, **Komandör.** Tlk. Erni Hiir 93
LEONID POPOV, **Õe naeratus.** Tlk. Lehte Hainsalu 95
VALENTIN POPOV, **Kruubipuder.** Tlk. Kaljo Kangur 97
ROBERT ROŽDESTVENSKI, **Kiri kolmekümnendasse sajandisse.** Tlk. Jaak Põldmäe 99
ROBERT ROŽDESTVENSKI, **Noormehed kergitatud kraedega.** Tlk. Lehte Hainsalu 113
MAIA RUMJANTSEVA, **Ballaad hallpäist.** Tlk. Jaan Kross . . 117
DAVID SAMOILOV, **Maja-muuseum.** Tlk. Jaan Kross 120
MIHHAIL SAZONOV, **Küngas.** Tlk. Kaljo Kangur 123
VLADIMIR SIBIRJEV, **Sajandi keskpäev.** Tlk. Lehte Hainsalu 126
BORISS SLUTSKI, **«Öösel taevast . . .».** Tlk. Lehte Hainsalu . 127
VLADIMIR SOLOUHHIN, **Elada maa peal.** Tlk. Erni Hiir . . 128
„ „ , **Lilled.** Tlk. Erni Hiir 131
MIHHAIL SVETLOV, **Vana taksojuhi lauluke.** Tlk. Jaan Kross 135
VADIM SEFNER, **Küsisin oma mälult.** Tlk. Jaak Põldmäe . . 137
„ „ . **Unetus.** Tlk. Lehte Hainsalu 139
LEONID SEMŠELEVITŠ, **Kiri endale.** Tlk. Tõnis Lehtmets . . 139
OLEG ŠESTINSKI, **Kommunistid.** Tlk. Kaljo Kangur 141
ALBERT ŠILIN, **Tuled.** Tlk. Kaljo Kangur 143

LJUDMILLA ŠTŠIPAHHINA, **Sinu hüvanguks kõik.** Tlk. Muia Veetamm 144
STEPAN ŠTŠIPATŠOV, **Tean teda.** Tlk. Tõnis Lehtmets . . . 146
ANATOLI ZAJATS, **Olen võlgu.** Tlk. Muia Veetamm 147
N. ZLOTNIKOV, **Mäng.** Tlk. Muia Veetamm 149
„ , **Orkester.** Tlk. Erni Hiir 151
LJUDMILLA TATJANITŠEVA, **Mure.** Tlk. Lehte Hainsalu . . 154
„ „ , **Noorukite unenäod.** Tlk. Muia Veetamm 155
NIKOLAI TIHHONOV, **«Me elu suurel ookeanil . . .».** Tlk. Erni Hiir 156
NIKOLAI TRJAPKIN, **Üised vedurid.** Tlk. Kaljo Kangur . . . 158
ANATOLI TŠEPUROV, **Üheksas Fort.** Tlk. Lehte Hainsalu . . 159
VERONIKA TUŠNOVA, **«Las parem sa ükskord ei ava mul ust».** Tlk. Lehte Hainsalu 160
VERONIKA TUŠNOVA, **Toomingas.** Tlk. Lehte Hainsalu . . 161
KONSTANTIN VANŠENKIN, **Lõkked.** Tlk. Lehte Hainsalu . . 162
„ „ , **«On päris pime metsatelk».** Tlk. Erni Hiir 164
KONSTANTIN VANŠENKIN, **«Silm pisarais mõnel on murest».** Tlk. Erni Hiir 165
SERGEI VASSILJEV, **Rahu ei ole.** Tlk. Lehte Hainsalu . . . 166
Sisukord 169

СБОРНИК ИЗБРАННЫХ СТИХОВ
РУССКИХ СОВЕТСКИХ ПОЭТОВ
ЗА 1963 ГОД

На эстонском языке

Оформление Х. Вийрес

Издательство «Ээсти Раамат»
Таллин, Пярнуское шоссе, 10

Toimetaja E. Kross
Kunstiline toimetaja J. Klõšeiko
Tehniline toimetaja J. Pedari
Korrektorid H. Kahar ja E. Toots

Ladumisele antud 28. XII 1964.
Trükkimisele antud 4. V 1965.
Paber 70×108, 1/32. Trükipoognaid 5,375.
Tingtrükipoognaid 7,5. Arvestuspoognaid 5,5.
Tiraaž 5000. MB-03951. Tellimise nr. 3865.
Trükikoda «Ühiselu», Tallinn, Pikk tn. 40/42.

Hind 34 kop.

7—5